

Svět je báječný příběh

What a Wonderful Story the World Can Be

Česká kniha pro děti a mládež 2005

Czech Books for Children and Young People 2005

Všechna práva vyhrazena/ All rights reserved
Texts © by Petr Matoušek and Martin Reissner, 2006
Illustrations © by Martina Skala, 2006
Design © by BM Typo, 2006

ISBN 80-86310-57-4

ázdá národní literatura má oblíbený obrat, který používá v souvislosti se směřováním svých žánrů pro děti a mládež. Zatímco třeba v anglickém prostředí je to představa dětství jako „věku nevinnosti“, nepřetrávající tvůrce motivovat k úvahám, zda ještě platí a nakolik se z globalizované přítomnosti vytrácí, v literatuře české je takovou metaforou přesvědčení, že svět je navzdory všem překážkám báječné místo k narození. Bez ohledu na národnost. Vzpomeňte si: začíná to už u děťátka v perině, kdy ho rodiče v betlémské chvíli ubezpečují, že udělají cokoli proto, aby pro ně neznámý svět byl nejlepším ze všech možných, pokračuje to průzkumem okolí s pomocí ustavičného „proč“ a vrcholí například ideály, s nimiž mladí vstupují do prvního zaměstnání. A je-li po ruce talent a píle, pak i v práci pro druhé: v literatuře, která ono přesvědčení zvěstuje ostatním.

Česká uměleckonaučná literatura pro děti kráčela v objevování onoho báječného světa vždy v čele dění. Vy z vás, kteří sledujete naše informatoria a už čtvrtým rokem používáte jejich žánrové analýzy i praktické přehledy určené potřebám mezinárodních kulturních a obchodních výměn, jste si asi vědomi toho, že to čeští tvůrci v uplynulých desetiletích nejednou potvrdili na celoevropském fóru. Z největšího eseye však letos zjistíte, že schopnost našich autorů i ilustrátorů přiblížit nejmenším svět kolem nás v jedinečné kombinaci faktů a fikce neutichá ani v současnosti, kdy se zdá, že encyklopedie a další naučná díla ovládl standard doby internetové. Zpravidla se jejich pojetí nemine účinkem, jenže i sebelepší data nepohrdnou dobrým interpretem. Někdy je třeba se rozpomenout, jak jsme si v dětství uměli hrát a že některé hry nám šly lépe než ostatním.

U nás se říká, že „kdo si hraje, nezlobí“. Protřelejší dodávají: „A když zlobí hračka, je to druhým jediné k užítku.“ Svět podle pravítka, kde všichni způsobně sedí s rukama za zády jako v nějaké staré škole, by nejspíš nikdy nepoznal zárovňku, teorii relativity ani lety do vesmíru. Nejdřív musí přijít „poštec“, který druhým ukáže, co neuvěřitelného máme vlastně na dosah ruky. Stačí ji použít. Báječná fantazie potřebuje v prvé řadě křídla, s nimiž vzletíme, abychom z výšky viděli, po jak zajímavé zemi chodíme. Vítejte ve světě příběhů, jež tuto odvěkou lidskou touhu podporují.

Each and every national literature has its favourite turn of phrase, which it uses to describe the direction its genres for children and young people are taking. While in the English environment childhood is considered to represent an “age of innocence”, which inspires the authors to question whether or not this still applies and the extent to which it is missing from the globalised present, the metaphor used in Czech literature is the belief that the world, despite all its obstacles, is a fine place to be born into, no matter what the nationality. Just look back for a moment: it all begins with the newborn baby in the cradle, being assured by its parents that they will do everything to make sure that the as yet unknown world will be the best of all possible worlds; it continues with the reconnaissance of all that surrounds us, aided by the incessant “why”; and it reaches its peak e.g. in the ideals with which young people start their first job. And where there is talent and hard work at hand, it also involves work for the others: in literature, which can pass this belief on.

In the process of discovering this wonderful world, the Czech art non-fiction literature for children has always held the position at the very front. As those of you who follow our informative catalogues and who have in the past four years consulted its genre analyses and practical overviews, designed for use in the international cultural and business exchange, are probably aware, Czech authors have confirmed this fact more than once in the all-European forum in the past decades. As you will see in this year's main essay, the ability of our authors and illustrators to bring the world that surrounds us closer to the youngest generation in a unique blend of fact and fiction is still manifest today, when, so it would appear, encyclopaedias and other educational works have been dominated by the standards of the internet era. Although their approach usually achieves the intended effect, not even the best of facts shy away from a good interpreter. It is sometimes important to think back to our childhood ability to play and to the games we were better at than the others.

We have a saying that “Play keeps mischief away”. And as the more experienced among us add: “Mischief from one who likes to play is only for the good.” A perfectly straight world, where everybody sits with their hands behind their backs like at some old school, would probably never discover the light bulb, the theory of relativity or the space travel. It always takes someone “naïve” to show the others all the incredible things within our reach. All we then have to do is reach out. What wonderful fantasy needs first of all are wings to take off and make us see from high above how interesting the earth we walk upon really is. Welcome to the world of stories, which stand in support of this eternal human desire.

Petr Matoušek

Martin Reissner

Petr Matoušek & Martin Reissner

Od mentorství k jedinečnému dobrodružství

Literatura označovaná jako „uměleckonaučná“ představuje v současnosti osobitý fenomén, který nijak neschází na úbytě, jak prorokovali někteří beletristé v polovině 20. století, ale ani se nestává dominantním žánrem, jak o tom snili tvůrci naučných titulů už téměř před sto lety. Píše se a je hojně čtena, v jejím rámci vznikají nepřehlédnutelné hodnoty. Zúženo na literaturu pro děti a mládež představuje uměleckonaučná tvorba důležitou oblast písemnictví, která čtenáře informuje, vzdělává a současně se nevzdává možnosti prezentovat se v náležité estetické kvalitě. V naší literatuře pro děti a mládež je navíc tradičně chápána jako „silná“ oblast, neboť původem české uměleckonaučné knihy se v mezinárodní konkurenci prosadily nejen pozoruhodně harmonickým prostupováním žánrů a poetickým přístupem k tématu, ale i důrazem na preciznost a pojímáním interpretace coby jednoznačně umělecké disciplíny. Jako by se tím potvrdilo krédo amerického románového dokumentaristy Normana Mailera, podle něhož fikce nakonec předčí veškerá fakta. S akceptovatelnou mírou zobecnění lze totiž o české uměleckonaučné literatuře prohlásit, že v ní fakta znamenají tolik co jejich kvalitní beletrizace.

V současnosti staví uměleckonaučná tvorba na základech vytvořených praxí literatury totalitní éry (1948–1989). Ideologický diktát komunismu vedl totiž k přímé či nepřímé perzekuci řady tvůrců a nejeden

From Moralising to an Incredible Adventure

At present, literature referred to as “art educational” represents a unique phenomenon, which neither fades away, as some fiction writers had predicted in the mid-20th century, nor is it becoming a dominant genre, as was the dream of educational literature authors of almost a hundred years ago. It is still being written and widely read

and gives rise to unquestionable values. Narrowed down to literature for children and young people, art educational works represent an important literary field, which keeps the reader informed and educated, while at the same time not forfeiting the chance of presenting itself in a relevant aesthetic quality. Within the framework of Czech literature for children and young people it is traditionally considered a “strong” discipline, since art educational books of Czech origin have stood out in international competition not only for their remarkably harmonious blend of genres and poetic treatment of subject matters, but also for their emphasis on precision and their understanding of interpretation as an unquestionably artistic discipline – almost as a justification of the American non-fiction novelist Norman Mailer’s credo, according to which in the end fiction will always beat all fact. In the case of the Czech art educational literature it would be an acceptable generalisation to say, that the facts contained therein are assigned the same importance as their high-quality fictionalisation.

Present day art educational works continue to build on the foundations created by literature of the totalitarian era (1948–1989). The ideological dictate of Communism meant

K vydání *Plevoty* Kapky vody (poprvé 1935) vytvořil František Kaláb na počátku 60. let ilustrace, jež se svou poetičností vymykají z linie uměleckonaučné tvorby. In the early 1960s František Kaláb had accompanied Pleva’s *A Drop of Water* (first published in 1935) with illustrations, the poetic value of which makes them stand out from the art educational literature standards.

Repro archiv/archive

z těch, kdo nebyli ohroženi přímo existenčně, nalezl útočiště v literatuře pro děti a mládež. Mnozí výrazní autoři se k jejím žánrům obrátili také proto, že v nich nacházeli o něco svobodnější prostor k vyjádření. V desetiletích tvrdé kulturní restrikce jediné strany tak obor vzkvétal paradoxně více, než by tomu patrně bylo za podmínek volné soutěže. Široká základna kvality i čtenářské odezvy z doby totalitního Československa přetrvala a nejlepší autoři dneška – dílem právě ti, kteří v uměleckonaučné sféře kdysi našli azyl a zůstali jí věrní – rozvíjejí to dobré z minulého století.

Pro žánr uměleckonaučné literatury je obecně charakteristické pnutí mezi slovesnou interpretací událostí a jejich faktografickým základem. V českých zemích je ovšem pro tento žánr typická i symbióza vědecky faktografického přístupu k látce a autorská snaha o kvalitní beletrizaci popisovaných skutečností. Obecně jde tedy o popularizaci, vzdělání a přenos objektivizovaných informací prostřednictvím emocionálně a esteticky vyhrocených fabulovaných struktur, v nichž složka literární obecně převažuje a na rozdíl od děl ryze popularizačních rovněž určuje jeho vyznění. Složitě postavení uměleckonaučné literatury v kontextu žánrové skladby písemnictví však neznamená, že by šlo z hlediska kvantity vydaných titulů o žánr okrajový. Ostatně uměleckonaučná literatura pro děti a mládež stojí typově blízko žánrové kategorie nazývané literatura faktu. Pro obě tyto oblasti platí, že použité fabulační i stylové prostředky svébytně napomáhají zprostředkovat poznání, a v součtu představují až třetinu veškeré národní knižní produkce.

Jak poradit fantazii

Česká uměleckonaučná literatura pro malé čtenáře prošla bouřlivým vývojem a cestou od relativní samostatnosti a nezá-

that many authors were directly or indirectly persecuted and more than one of those who were not under direct existential threat found refuge in literature for children and young people. Many outstanding authors also turned to its various subdivisions because they offered greater freedom of expression. In the decades marked by tough cultural restrictions, imposed by the rule of the single political party, this particular literary discipline had therefore somewhat ironically flourished even more than it probably would have in a free and competitive environment. This firm background, both in terms of quality and readers' interest, has survived the period of totalitarian Czechoslovakia and the best authors of today – including those who had in the past sought the asylum of the art educational sphere and have remained loyal to it ever since – further develop the past century's valuable heritage.

The art educational genre as a whole is generally characterised by a tension between the literary interpretation of events and their factual essence. In the Czech lands another characteristic feature of the genre is the symbiosis of a scientifically factual approach to the subject matter with the authors' effort to offer a quality fictionalisation of facts. In general this means popularisation, education and the mediation of objectivised information through emotionally and aesthetically pointed structures with a literary plot, where the literary element is usually dominant and, as opposed to works focused entirely on popularisation, it also determines its overall effect. The complex position of art educational literature in the context of the various literary genres does not mean, however, that in terms of the quantity of published titles it represents a marginal genre. After all, art educational literature for children and young people stands close to the genre of non-fiction literature as such. It can be said of both these genres, that the styles and plots employed by them in their own original way help to mediate knowledge and that these two genres alone amount up to a third of the country's entire book production.

Zdeněk Burian (portrét na straně 41) vytvořil roku 1957 rekonstrukci člověka neandrtálského, která byla později zařazena do knihy Josefa Augusta Lovci jeskynních medvědů.

In 1957 Zdeněk Burian (see profile on page 41) created the reconstruction of the Neanderthal man, which was later incorporated into Josef Augusta's book *The Cave Bear Hunters*.

© Zdeněk Burian, *dědicové/heirs*
– Repro archiv/archiv

ti začala z didaktizující a výchovné tvorby pro děti a mládež vydávat díla, jež nesla a uchovávala vysokou kvalitu estetickou a zároveň nebyla zcela oproštěna od složky výchovné. Byť v souvislosti s nimi ještě nelze hovořit o uměleckonaučné literatuře v dnešním slova smyslu, mnohá naplňují řadu požadovaných charakteristik žánru a dokládají, že jeho východiska jsou zčásti shodná s prvopočátky vědeckofantastické prózy. Platí to zejména o beletrizovaných cestopisných črtách a dobrodružných látkách, jež podobně jako v celém západním světě inspirovala díla

vislosti na hlavních proudech literárního dění až k souznění s tvorbou pro dospělé čtenáře. Jejím typologickým východiskem byly v 19. století zejména návodné knihy, jejichž sepisování se věnovali jak učitelé, tak renomovaní literáti (někteří se na žánr „ponaučení a rad“ dokonce specializovali). Problémem těchto publikací nebyla nedostatečná beletrizace – šlo naopak vesměs o fabulované příběhy, jejichž míra didaxe však pro dětského čtenáře představovala četbu jen obtížně vstřebatelnou a neatraktivní. Na konci 19. století, kdy se v rámci bojů o specifika písemnictví pro děti vedle dalších emancipačních tendencí objevily i požadavky na uměleckou kvalitu takových textů, uspěly tyto mentorské počiny už pouze tehdy, pokud konvenovaly dobové vzdělávací a výchovné praxi.

Podobně jako v jiných evropských literaturách se už v průběhu 19. stole-

Fantasy's Counsel

The Czech art educational literature for youngest readers has experienced dramatic development and has evolved from enjoying relative independence from the dominant currents of the literary world to existing in harmony with works for adult readers. Typologically its roots can be traced to the 19th century, namely to instructional books written by both teachers and renowned writers (for some the genre of “counsel and advice” even became their specialisation). The trouble these publications were facing was not lack of fictionalisation – in fact, most of them were stories with literary plots, characterised by such high level of didacticism that for children readers they represented a read that was unattractive and difficult to assimilate. By the end of the 19th century, when the struggle for the specific role of children's literature gave rise, among other emancipating tendencies, to the requirement of artistic quality applying to such texts, these moralizing works were successful only if they conformed to the educational practice of the day.

In the course of the 19th century in both the European and the Czech literary context works began to stand out from the didactic and educational production for children and young people, which bore and retained a high aesthetic quality while at the same time possessing a distinctive educational trait. Even though these works were not art educational literature in today's sense of the word, many of them display several of the genre's characteristics and go to prove that they share at least some of their sources with the very beginnings of science-fiction prose. This is especially true of fictionalised travel sketches and adventurous subject matters, which drew their inspiration, as in the rest of the western world, from the works of Jules Verne and Edgar Allan Poe. It was especially the French “father of fantastic literature”, whose works were very popular at the time, who helped form the Czech canon of the genre. A section from the body of work of the outstanding Prague journalist and “inventor” of the *romaneto* genre Jakub Arbes (1840–1914), who was the first in the Czech environment to combine the elements of

Julesa Verna a Edgara Allana Poea. Zvláště díla francouzského „otce fantastiky“ byla dobově velmi populární a pomáhala formovat český kánon žánru. Pandán k Verneovu dílu tak do jisté míry představuje část tvorby vynikajícího pražského novináře a „objevitele“ žánru *romaneto* Jakuba Arbesa (1840–1914), který v českém prostředí prvně propojil prvky dráždivého fantastična a na logickém úsudku vystavěných literárních útvarů. Ačkoli nelze jeho práce považovat za intencionální dětskou literaturu, právě mládež si jeho díla opředená romantickým tajemstvím značně oblíbila spolu s tvorbou Karla Hlouchy (1880–1957), jenž své verneovsky inspirované romány a povídky umísťoval do zajímavých míst takřka na celé planetě. Hlouchovy zdařilé texty pro mládež jsou soustředěny v povídkovém souboru nakladatelství J. R. Vilímek *Podivuhodné Jiříčkovo cestování* (1907).

Objevování zavazuje

Teprve po osamostatnění českého státu v roce 1918 však vznikají v uměleckonaučné literatuře díla naplňující nejen vysoký standard umělecký, ale i vzdělávací. Jednou z prvních knih tohoto nového naučného proudu byla *Kapka vody* (1935) Josefa Věromíra Plevy (1899–1985), která informace o koloběhu vody v přírodě ukryla do takřka reportážně laděného vyprávění, popisujícího jazykem dítěte mladšího školního věku cestu vodní kapky.

Ještě výraznějším popularizátorem meziválečné epochy byl vědec a cestovatel František Běhounek (1898–1973), mimo jiné účastník Nobileho polární výpravy. Běhounekovu vědeckofantastickou beletrii charakterizovala snaha zdůraznit aktuální vědecké poznatky a kumulaci faktů se mnohdy přibližovala až k pracím utilitárně vzdělávacího charakteru, přesto zůstává pevně zakotvena v prostředcích beletrizace a dominuje v ní poutavý příběh. Autorovy vědeckofantastické práce si vedle jedinečných narativních postupů uchovávají i rovinu naučnou,

fantastic imagination with literary forms constructed upon logical thinking, therefore represents a pendant to the work of Verne. Even though his works cannot be described as intentional children's literature, it was especially the young readers who found his works, veiled in romantic mystery, very attractive, along with the works of Karel Hloucha (1880–1957), whose Vernesque novels and short stories were set in interesting locations around the world. Hloucha's fine texts for young people were collected in the short story book entitled *George's Extraordinary Travels* (1907), published by J. R. Vilímek.

Ilustrace Vojtěcha Kubašty v knize Už vím proč byly názorné, avšak dodnes si uchovávají zvláštní kouzlo, jako např. toto schéma koloběhu vody v přírodě.

Vojtěch Kubašta's illustrations in *Now I Know Why*, while very practical, have retained to this day a special magic touch, just like this scheme of the natural water cycle. Repro archiv/archive

Discovery as a Commitment

It was not, however, until the Czech state had won its independence in the year 1918 that works began to appear within the genre of art educational literature that would measure up not only to the high artistic but also to the high educational standards. One of the first books of this new educational stream was *A Drop of Water* (1935) by Josef Věromír Pleva (1899–1985), which presented information on the natural water cycle in an almost journalistic manner, with the language of a junior-school child being used to describe the journey of a drop of water.

An even more outstanding populariser from the period between the two world wars was the scientist and traveller František Běhounek (1898–1973), who, among other, took part in Nobile's polar expedition. Běhounek's science-fiction was marked by an effort to emphasise science's up-to-date findings and the accumulation of

jako např. v napínavé faktografické črtě *Trosečníci na kře ledové* (1928) a později v publikacích *V říši věčného ledu a sněhu* (1936), *Jak Češi objevovali svět* (1941) či *Kniha robinsonů* (1944), nebo v poválečném období v textech *Trosečníci polárního moře* (1955) a *Mlha nad Atlantikem* (1969). Běhounkovo pojetí vědecké fantastiky se tím přibližuje uměleckonaučné tvorbě důrazem na technickou problematiku a stav vědeckého poznání. Lze ho tedy označit za vědeckého vizionáře verneovského ražení, jak dokládají jeho *Lovci paprsků* (1949) či posmrtně vydaná práce *Newton by se divil* (1975). Do kolekce knih popularizujících vědu se řadí i jeho popularizace molekulární fyziky *Od atomu k vesmíru* (1939), *Svět nejmenších rozměrů* (1945), *Atom děsí svět* (1947), *Zářící atomy* (1956), *Pierre Curie* (1957), *Atomy dnes a zítřka* (1962) a *Atomy vládnou* (1972).

Na generaci H. G. Wellse a Aldouse Huxleyho v českém prostředí nejpříhodněji reagoval Karel Čapek (1890–1938), jenž však ve svých textech fantastické orientace potlačil naučný prvek ve prospěch beletristického vyznění. Čapkovým velkým přínosem – který však mezi dětmi docenil jen nejzkušenější čtenáři – je zdůraznění humanistického přesvědčení, že problémy a úkoly stavěné před člověka se podobně jako principy jeho uvažování, sebeidentifikace či překonávání překážek v jednotlivých generacích neliší; proměňují se pouze jejich vnější atributy, prostředky a nástroje, které jedince obklopují.

Pionýry české vědecké fantastiky primárně určené malým čtenářům byli zejména komerčně orientovaní autoři. Prvek naučnosti se v jejich díle neprosazoval, resp. zůstával okrajovým, a jejich tvorba tak zůstala z pohledu literární historie pouhou vývojovou etapou, i když některé jejich postupy a ideje zůstávají dodnes svěží. Od 30. let bylo dominantní postavení Františka Běhounka oživovalo působením dalších tvůrců, zejména R. V. Fauchara (společný pseudonym Čeňka Charouze a Rudolfa Faulknera).

facts often pushed it in the direction of works of utilitarian-educational character. Nonetheless, it stayed firmly rooted in fictionalisation and is dominated by a captivating story. Besides original narrative techniques, Běhounek's science-fiction works also employ educational aspects, as can be seen e.g. in the adventurous factual sketch *Shipwrecked on an Ice-floe* (1928) and later in the publications *In the Land of Eternal Ice and Snow* (1936), *The Czechs Discover the World* (1941) and *The Robinsons' Book* (1944), or, after the war, in the texts *The Polar Sea Wrecks* (1955) and *Fog Over the Atlantic* (1969). In these books, Běhounek's approach to science-fiction comes close to art educational literature through its emphasis on technology and the current state of scientific knowledge. He can therefore be described as a scientific visionary of the Verne type, as is best proved by his *The Ray Hunters* (1949) or the posthumously published *To Newton's Surprise* (1975). The list of his science-popularising books must also include his popularisation of molecular physics *From Atoms to the Universe* (1939), *The Smallest World* (1945), *Atom Scares the World* (1947), *Radiating Atoms* (1956), *Pierre Curie* (1957), *Atoms of Today and Tomorrow* (1962) and *Atoms Rule the World* (1972).

A reaction to the H. G. Wells and Aldouse Huxley's generation can most notably be seen in the Czech environment in the work of Karel Čapek (1890–1938), whose more fantastically oriented works put greater emphasis on the fictional rather than the educational aspect. Čapek's important contribution – only appreciated, however, by the most experienced of children readers – is the emphasis on the humanistic belief that the problems and tasks man faces are, along with the principles of thinking, self-identification and the overcoming of obstacles, the same in any generation; the only things that change are their external attributes, the means and tools available to an individual.

The pioneers of the Czech science-fiction, who centred primarily on young readers, mostly recruited from among the more commercially-minded authors. The educational element in their works did not assert itself fully and had only played a marginal part,

Pražský učitel a tvůrce pedagogických metodik Čeněk Charouz se v beletrii pro mládež profiloval tématy z oblasti sportu a domobrany a do žánru uměleckonaučné literatury vstoupil společně s V. J. Staňkem knihami *Ze života zvířat v pražské ZOO* (1937) a *Svět našich zvířat* (1948). Dobový rámec však nepřesáhla ani jeho uměleckonaučná próza *Učíme se létat* (1938), ani *Narovnaná zeměkoule* (1948), připravená ve spolupráci právě s Faulknerem.

Ani povídkář a romanopisec Josef Hais-Týnecký (1885–1964) se v tvorbě pro dospělé čtenáře nedokázal výrazněji prosadit; pokud se však soustředil na literaturu dětskou, proměnil se jakoby zázračně z konvenčního autora ve velmi osobitého tvůrce. Jako bystrý a vtipný vypravěč čerpal své náměty z přírody, avšak informačně syté texty obohacoval silným naučným prvkem – někdy do takové míry, že jím přebíhl vlastní příběhovou linii. V celku však dokázal pojmut svět přírody v dobově netušených souvislostech, což platí o poutavých prózách *Bratři mravenčí* (1920), *Potok* (1922), *Hory* (1924), *Moře*, *Komár dělá vědu* (obojí 1925), *Z přírody* (1927), *Na Měsíc a ještě dál* (1931) a *Dobrodružství střelíka měděného* (1933). K literatuře faktu mířil také dramatik, archivář a knihovník Quido Maria Vyskočil (1881–1969), jehož proslavila zejména popularizace hornické profese a soubor vědeckofantastických povídek *Čarovné sny* s ilustracemi Artuše Scheinera. Z dnešního pohledu působí poněkud bizarně i postup Josefa Karla, který roku 1935 vydal pohádku o strojích nazvanou *Co zažil strýček Bártl, když vstal z mrtvých*.

K pilným meziválečným tvůrcům patřil i básník, prozaik, dramatik a překladatel Bedřich Beneš Buchlovan (1885–1953), který do žánru uměleckonaučné prózy přispěl pozdními díly *Bezdíky o básnících* (1930), *Vlastivědné čtení z pověstí hradištského okrese* (1935) a *Zlatá kaplička nad Vltavou* (1946). Vědeckofantastickou tvorbu 40. let pak obohatil polozapomenutý Gustav Kubský svými *Kouzelnými prázdninami* (1942) či *Tajemným tripletelem* (1943) s ilustracemi Kamila Lhotáka. Výrazný autor dobrodružné

and from the literary history's point of view their books therefore represent just a phase in the genre's development, even though some of their techniques and ideas remain very fresh even today. From the 1930s, František Běhounek's dominant position was being positively challenged by the writings of other authors, most notably R. V. Fauchar (the joint pseudonym of Čeněk Charouz and Rudolf Faulkner). The Prague teacher and author of pedagogical methodics Čeněk Charouz first made his mark in fiction for young people with works focusing on sports and the homeguard and had entered the art educational genre together with V. J. Staněk with the books *The Animal of the Prague Zoo* (1937) and *The World of Our Animals* (1948). However, not even his art educational prose *Learning to Fly* (1938) or *The Straightened Globe* (1948), published with Faulkner's collaboration, stand out from the book production of the day.

The short-story writer and novelist Josef Hais-Týnecký (1885–1964) also found it difficult to achieve a major breakthrough in adult literature; as soon as he had focused on children's literature, however, he had undergone a near miraculous transformation from a conventional author to a highly original artist. A keen and witty storyteller, Hais-Týnecký focused on natural subject matters, but added an extra information value to his texts by including in them a strong educational element – sometimes to such extent, that it had forced the actual storyline into the background. In general, however, he was capable of seeing the world of nature from a very original perspective for his time, a fact proved by his engaging *Brothers Ants* (1920), *The Brook* (1922), *The Mountains* (1924), *The Sea*, *The Science of a Mosquito* (both 1925), *From Nature* (1927), *To the Moon and Further* (1931) and *The Adventures of the Ground Beetle* (1933). Playwright, archivist and librarian Quido Maria Vyskočil (1881–1969) also tried his hand at non-fiction literature, with his most famous achievement being the popularisation of the mining profession and the collection of science-fiction short stories *Magic Dreams*, illustrated by Artuš Scheiner. A somewhat bizarre experience, at least from today's point

Nosorožec tupoносý (Ceratotherium simum) v podání Pavla Dvorského v knize Svět zvířat III: Savci 3. The White Rhinoceros (Ceratotherium simum) as seen by Pavel Dvorský in the book The Animal World III: The Mammals 3. Repro archiv/archive

chlapecké literatury František Flos (1864–1961) přispěl prózou *Vzduchodí do srdce Brasilie* (1929), avšak ještě více nadchl dobrodružná srdce výjimečný popularizační talent paleontologa Josefa Augusty (1903–1968), který v souznění s ilustrátorem Zdeňkem Burianem přiblížil mládeži pravěký svět např. v triptychu *Zavátý život* (1941), *Divy prasevta* (1942) a *Z hlubin pravěku* (1949).

Pod křídly albatrosích edic

Ačkoli po druhé světové válce i po komunistickém puči v roce 1948 patřila umělecko-naučná literatura mezi preferované žánry, její autorské zázemí už od počátku neodpovídalo zvýšené poptávce. Přesto se především díky soustavnému úsilí Státního nakladatelství dětské literatury (SNDK, později Albatros) podařilo významně rozšířit řady tvůrců a založit edice a cykly, jejichž prostřednictvím byla dětem staršího školního věku představována nejen náplň jednotlivých přírodních věd, ale i konkrétní témata jako voda, elektřina nebo člověk z anatomického hlediska. Mezi autory těchto prací patřili jak odborníci z daných oblastí, tak literáti, kteří výrazně kultivovali beletristickou složku výkladu. V památné edici SNDK *Proč?* tak roku 1964 mohly vyjít práce *Proč vyhynuli mamuti?* Pavla Kohna, *Proč se kouří ze sopek?* Vítězslava Hloušky, *Proč to mluví, proč to hraje?* Jaromíra Průši či *Proč malíři nestačí plnovous?* debutujícího Zdeňka Svěráka. O rok později na ně navázaly tituly Jaroslava Dewettera *Proč má*

of view, is offered by the work of Josef Karel, who in 1935 published a children's tale about machines entitled *Old Barta's Adventures After He Had Risen from the Dead*.

One of the more prolific authors from the period between the two wars was the poet, prose-writer, playwright and translator Bedřich Beneš Buchlovan (1885–1953) who made his contribution to the genre of art educational with his later works *A Brief Discourse About Poets* (1930), *Reading from the Legends of the Hradiště Region* (1935) and *The Golden Chapel on the Vltava* (1946). The science-fiction literature of the 1940s was enriched by the half-forgotten Gustav Kubský and his *Magical Holidays* (1942) or *The Mysterious Triplet* (1943), illustrated by Kamil Lhoták. The outstanding author of adventurous literature for boys, František Flos (1864–1961), made his own contribution with the prose *To the Heart of Brazil Aboard an Airship* (1929), but the adventurous hearts found even profounder inspiration in the exceptional popularising talent of the paleontologist Josef Augusta (1903–1968), whose harmonious collaboration with the illustrator Zdeněk Burian had introduced young readers to the primeval world, e.g. in the triptych *The Snowed-Up Life* (1941), *Prehistoric Wonders* (1942) and *From Prehistory's Depths* (1949).

Publishing under the Albatros Wings

Despite the fact that after WWII and the Communist coup of 1948 art educational literature featured among the preferred genres, the list of available authors failed from the very beginning to satisfy the growing demand. However, through incessant effort, namely on the part of the State Children's Literature Publishing House (SNDK, later Albatros), the goal had been achieved of significantly strengthening the body of authors and establishing editions and cycles that made it possible to acquaint children of senior-school age not only with the subject matter of the various natural sciences but also with the more specific subjects, such as water, electricity or the anatomy of man. The authors of these works included both professionals from the given

auto žízení?, práce Jana Poláka *Proč létáme na letiště? nebo knížka Proč nemá učitel rákosku?* Z. K. Slabého. Významným nakladatelským počinem bylo rovněž založení edice *Objektiv*, v níž postupně vyšla většina prací uměleckonaučné orientace: např. vynikající trilogie Vladimíra Kovaříka (1913–1982) *Literární toulky po Čechách* (1977), *Literární toulky Moravou* (1978) a *Literární toulky Prahou* (1980). Mimořádný význam mělo i založení albatrosí edice *Oko*, jejíž tituly s důrazem na přehledně uspořádaná fakta s potlačením beletristické složky vycházejí dodnes v lehce identifikovatelném a praktickém formátu.

Významným představitelem české literatury faktu a uměleckonaučné literatury po druhé světové válce byl Miroslav Ivanov (1929–1999). Byt se prioritně obracel k dospělému čtenáři, část jeho tvorby oslovovala i mládež, což platí o portrétu husitského válečníka Jana Žižky *Kdy umírá vojevůdce* (1982) nebo o rozboru nacistické likvidace obce Lidice v próze *A hořel snad i kámen* (1975). Otázkám kolem obrozenských fals literárních „památek“ z českého středověku se Ivanov věnoval v knihách *Historie téměř detektivní* (1961, přepracováno 1973) a *Tajemství RKZ* (1969). Pro mládež je atraktivní i jeho pohled na úsvit českých dějin v díle *Vražda Václava, knížete českého...* (1975) či jeho jediná čistě uměleckonaučná práce *Jak ledňáček bloudil Prahou* (1978).

Duo Charouz a Faulkner zasáhlo také do vědeckofantastické literatury po roce 1945 svými dobrodružně laděnými knihami *Himálajský tunel* (1946) a *Uran-Uran 235* (1947). Vladimír Fousek psal zejména vědeckofantastické povídky: *Planeta přeludu* (1964) či *Vzpoula proti času* (1965). Fantasta Vlastislav Toman vstoupil do širšího povědomí knihou *Příchod bohů* (1966), Vladimír Babula svými *Signály z vesmíru* (1956). Jednoduché beletrizační postupy uplatnil i Václav Koval, který se zaměřoval na životopisná vyprávění, ale také kompendia přibližující v tradičních schématech jednotlivé oblasti lidské činnosti. Od prvotiny *Petr; já a atomy*

fields and writers, who significantly cultivated the fictional aspect of the narration. In 1964 the SNDK's memorable edition entitled *Why?* featured the works *Why Did the Mammoths Become Extinct?* by Pavel Kohn, Vítězslav Hloušek's *Why Is There Smoke Coming Out of Volcanoes?*, Jaromír Průša's *Why Does It Talk, Why Does It Play?* or *Why Do Painters Need More Than Just a Beard?* by the debuting Zdeněk Svěrák. A year later these were followed by Jaroslav Dewetter's *Why Are Cars Thirsty?*, Jan Polák's *Why Do We Land at Airports?* or the book *Why Do Teachers Not Use Canes?* by Z. K. Slabý. Another important publishing achievement was the founding of the *Objektiv* series, in which most works of art educational character were subsequently published, e.g. Vladimír Kovařík's (1913–1982) outstanding trilogy *Literary Journeying Around Bohemia* (1977), *Literary Journeying Around Moravia* (1978) and *Literary Journeying Around Prague* (1980). Comparable significance must be assigned to the establishment of Albatros' *Oko* series, which presented titles emphasising carefully arranged facts rather than the fictional elements, which are still published today in an easily identifiable and practical format.

An important representative of the Czech non-fiction and art educational literature after WWII was Miroslav Ivanov (1929–1999). Even though his focus was mainly on the adult reader, a section of his work was also popular among the youth, e.g. his portrait of the Hussite warrior Jan Žižka *When the Commander Dies* (1982) or the study of the Nazi destruction of the village of Lidice in the prose *Even the Stone Had Burned* (1975). The question of the National Revival falsifications of the Czech medieval literary “heritage” was at the centre of Ivanov's books *An Almost Detective History* (1961, revised 1973) and *The Secret of the Manuscripts* (1969). Young readers have also appreciated his look at the dawn of Czech history in the book *The Murder of the Czech Prince Wenceslas...* (1975) or his single art educational book as such *A Kingfisher's Journey Through Prague* (1978).

(1955) se zajímal především o pokrok v technice, např. v knihách *Kov života a smrti*, *Ze světa strojů* (obě 1957) či *Dvacet pět divů v našem domě* a *Technika zírka* (obě 1961). Spolu s Petrem Horou-Hořejšem vytvořil práci *Na dně vzdušného moře* (1962). Umělecko-naučné próze se věnoval i Vladimír Svoboda (1927), který coby někdejší zástupce šéfredaktora nakladatelství Albatros přispěl do žánru knihami *Až přestane svítit* (1960), *Stroje, které nás krmí* (1961) a *Páni inženýři!* (1966).

Humanistické vyznění vědeckofantastické povídky, a tím i významný odklon od naučných prvků díla charakterizuje literárně pozoruhodné práce Josefa Nesvadby (1926–2005) – částečně přijímané také mládeží –, jenž spolu s Ludvíkem Součkem (1926–1978) od 60. let nejvýrazněji ztělesňoval daný žánr. Souček sám však s nebyřalým vtipem a lehkostí dokázal sestavovat i publikace plné napětí a atraktivních údajů, a stvořil tak svérázný a neopakovatelný typ umělecko-naučné prózy, s nadšením přijímaný napříč generacemi. Cestu vytříbenou publikacemi *Jak se světo naučilo kreslit* (1963), *Kam nedosáhne hlas* (1964) a *Co oko nevidí* (1965) vygradoval velmi populárními *Velkými otázkami* (1967) a *Obrazovým oprávněním obecně oblíbených omylů* (1976, rozšířeno 1981), jejichž ohlas později předčila trilogie *Cesta slepých ptáků* (posmrtně 1989). Souček krátce před svou smrtí připravil pro Albatros populární „lístkovnici“ *Kdo byl kdo* (1980–81): komentovanou kartotéku šesti stovek historických osobností nejružnějších národností, epoch i oborů činnosti, která se v dětech snažila probudit další sběratelskou aktivitu.

Stále bohatší spektrum umělecko-naučných děl na konci 70. let výrazně obohatila kniha Jiřího Felixe a ilustrátora Květoslava Híška *Přírodou krok za krokem*, jejichž nadčasově komponované dílo se na konci století připomnělo dvěma reedicemi. Cestopisné zážitky do žánru literatury faktu zpracovává i amerikanista Miroslav Stingl

After 1945 the duo of writers Charouz and Faulkner had also left their imprint on science-fiction literature, in the form of their adventurous books *The Himalayan Tunnel* (1946) and *Uranus-Uranus 235* (1947). Most of Vladimír Fousek's works were science-fiction short stories: *The Phantom Planet* (1964) or *Rebellion Against Time* (1965). The fantastic-literature author Vlastislav Toman had gained wider recognition with his book *The Advent of Gods* (1966), Vladimír Babula with his *Signals from Outer Space* (1956). Simple fictionalising devices were also employed by Václav Koval, who specialised in biographical stories and compendia and used traditional schemes to describe the various fields of human activity. Since his debut *Peter, Me and the Atoms* (1955) he mostly focused on technological progress, e.g. in his books *The Metal of Life and Death*, *The World of the Machines* (both 1957) or *The Twenty-Five Wonders in Our Homes and Tomorrow's Technology* (both 1961). In co-operation with Petr Hora-Hořejš he authored the book *On the Bottom of the Sea of Air* (1962). Art educational prose was also written by Vladimír Svoboda (1927), former deputy editor-in-chief of the Albatros publishing house, who contributed to the genre with the books *When It Will Shine No More* (1960), *The Machines That Feed Us* (1961) and *Master Engineers* (1966).

A humanistic message incorporated into a science-fiction short story, combined with the move away from the educational aspects, is also characteristic of the most notable works of Josef Nesvadba (1926–2005), some which won wider recognition among young readers. Along with Ludvík Souček (1926–1978), Nesvadba was the most outstanding representative of the genre since the 1960s. Souček, with his unique wit and lightness of touch, proved capable of producing publications packed with tension and attractive information, giving rise to a unique and original type of art educational literature, embraced enthusiastically by all generations. The road that was paved by the books *How the Light Learned to Draw* (1963), *Out of the Voice's Reach* (1964) and *What the Eye Does Not See* (1965) had peaked in the form of Souček's highly popular *The Great Question Marks* (1967) and *The*

(1930), a to již od 60. let např. v titulech *Indiáni bez tomahawků* (1966), *Za poklady mayských měst* (1969), *Indiánský běžec* (1969) či *Poslední ráj* (1975). Poznávací charakter a trvalou svěžest si uchovávají též knihy *Diry oceánů* (1962) Tomislava Petra či dílo *Od hlavy k patě* (1961) Olgy Bojarové a Alžběty Kolbenové o základech lidské fyziologie a hygieny. Václav Deyl (1905–1982) psal v 60. letech publikace o přírodních jevech a popularizační talent osvědčil v textech *Živá voda* (1963) a *Tajemství plamenů* (1967). Meteorologii dětským čtenářům zpřístupňoval Karel Pejml (1918–1992), který v *Opravdové knize proroků* (1965) střídal fyzikální data s mytologickými, historickými i současnými příběhy, jež mají vazbu na předpovídání počasí, a podobně postupoval astronom Josip Kleczek (1923) v oblíbeném přehledu *Naše souhvězdí* (1973). Oldřich Smutný (1925) sestavil pročitěnou publikaci *Labuť, labuť* (1982) plnou výtvarně pozoruhodných fotografií.

Josef Hons (1907–2001) byl autorem řady populárně vědeckých knih pojednávajících o dějinách techniky. Už v době okupace zaujal publikací *Pojďte s námi měřit zeměkouli* (1942), v níž atraktivní formou vylíčil historii zeměměřičství. Zaujetí fyzikálním zázemím železniční dopravy potvrdil v práci *O tratích a mostech* (1951), v níž formou povídek zpřístupňuje téma na pozadí fyzikálních poznatků, a později o sobě dal vědět v textech *Nikdo nejde sám* (1963), *Štafeta běží dál* (1967) a zejména *Tajemství mysu Wardencliffy* (1972), kde zpracoval technické soupeření Nikoly Tesly s Thomasem Alvou Edisonem. Honsův *Člověk na Modré planetě* (1975) řeší otázky pozitivního a negativního dopadu používání techniky na přírodu.

Uměleckonaučná tvorba pro nejmenší čtenáře byla v poválečném půlstoletí sice nejméně zastoupena, přesto se objevili autoři, kteří dokázali nalézt spojnici mezi snovým světem dětí nejmladšího věku a jejich přirozenou potřebou poznávat souvislosti. Marcel Safír (1912–1978) vytvořil roku 1978 iniciační publikace o přírodě *Čertík a jeho svět* a *Hmyz*, v nichž se děti učí

Pictorial Debunker of Popular Myth and Mistake (1976, revised 1981), and Souček had won an even greater acclaim for his later trilogy *The Path of the Blind Birds* (posthumously, 1989). Shortly before his death Souček had prepared for Albatros the popular *Who Was Who* “card-index” (1980–81): commented files on history’s six hundred outstanding figures of different nationalities, eras and spheres of activity, which attempted to encourage children to further expand their collection.

In the late 1970s the ever-growing spectrum of art educational works was significantly contributed to by the book written by Jiří Felix and illustrated by Květoslav Hisek *Nature Step by Step* – this timelessly composed work had re-emerged again near the end of the century in the form of two re-editions. Another author who transforms his travel experiences into non-fiction literature is the Americanist Miroslav Stingl (1930), who debuted in the 1960s and his books include *Indians without Tomahawks* (1966), *The Treasures of the Mayan Towns* (1969), *The Indian Runner* (1969) and *The Last Paradise* (1975). Educational character and inherent freshness of approach are also typical of the books *The Oceans’ Mysteries* (1962) by Tomislav Petr and Olga Bojarová, and Alžběta Kolbenová’s *Head to Toe* (1961) on essential human physiology and hygiene. In the 1960s Václav Deyl (1905–1982) wrote publications about natural phenomena, employing his popularising talent in the texts *The Water of Life* (1963) and *The Mystery of the Flame* (1967). Karel Pejml (1918–1992) acquainted children readers with meteorology and in his *The Real Book of Prophets* (1965) he combined physical data with mythological, historical and contemporary stories and links to weather forecasts. Similar method was used by the astronomer Josip Kleczek (1923) in the popular overview entitled *Our Constellations* (1973). Oldřich Smutný (1925) had put together the tender publication *Swans, swans* (1982), featuring many artistically excellent photographs.

Josef Hons (1907–2001) was the author of a number of popular-science books focusing on the history of technology. Under German occupation his book *Let’s Measure the Globe* (1942) was published to some acclaim, bringing an attractive insight into the history of geodesy.

poznávat faunu. Podobné zacílení na přírodu zvolil Jan Rys ve *Chvilkách za městem* (1973), ve kterých se školákům snaží ozřejmit souvislosti ochrany přírody, a ve *Vteřinách z polí, luk a strání* (1973) jim zprostředkovává zážitek z pozorování. V publikaci *Jsem Ge, muž z Mooha* (1965) Oty Šafránka (1911–1980) se dětští hrdinové seznamují nejen s principem společenské organizace, ale i s vědeckými objevy. Tajemství moderní chemie přiblížil autor špionážních románů Vladimír Henzl (1910–1978) v knize *Umělý svět* (1963), která svou atraktivitu povýšila sérií rad a informací vztahujících se k předmětům denní potřeby.

Cestovatel František Alexander Elstner (1902–1974) mládeži věnoval jednak motoristicko-zeměpisná kompendia *S kamerou za volantem třemi díly světa* (1957) a *Motorové opojení* (1966), sepsal však i encyklopedii o životě v přírodě nazvanou *Dobrodružnou stezkou* (1959). Spolu s Františkem Škodou (1931–1988) je rovněž tvůrcem encyklopedie *Automobily včera, dnes a zítra* (1969). Fenomén umělé inteligence neminul svého času ani českou dětskou literaturu: Jiří Havel (1924) a Jiří Melíšek (1932) ho zpracovali v knize *Robot Emil* (1968), v níž s nadsázkou sledují umělého člověka čelícího každodenním situacím a poukazují na jeho meze. Robot disponující množstvím informací sice dobře prospívá ve škole (skládá maturitu), ale v mezilidském kontaktu selhává.

Z hlediska tematického se v uměleckonaučné tvorbě profilovaly jak práce encyklopedického charakteru, tak knihy monotematické. Nejvýznamnějším reprezentantem prvního směru byl Bohumil Říha (1907–1987), jenž se po kariéře ve školství stal ředitelem SNDK, resp. Albatrosu. Uměleckonaučná próza sice netvoří jádro jeho literárního díla určeného dětem, je však pro jeho tvůrčí postupy neobyčejně podnětná. Na základě zkušeností s vytvářením školních čítanek sestavil tento všestranný autor a laureát Medaile Hanse Christiana Andersena (1980) téměř kultovní *Dětskou encyklopedii* (1959), která je strukturována tak, aby poskytovala uspokojující informace nejen začínajícím čtenářům, ale i dětem,

His interest in railroad physics is displayed in the work *On Rails and Bridges* (1951), where Hons uses short stories to shed light on his subject, set against the background of physical knowledge. His later works *Nobody Walks Alone* (1963), *A Relay Run* (1967) and most notably *The Mystery of Wardencliff* (1972), focusing on the technical rivalry between Nikola Tesla and Thomas Alva Edison, were also warmly received. Hons' *Man on the Blue Planet* (1975) centres on the questions of the positive and negative effects of the use of technology on nature.

Even though in the half-century after WWII art educational works for the youngest readers were the least represented, a number of authors had nonetheless emerged who managed to establish a link between the dreamy world of the youngest children and their natural desire for understanding the contexts. In 1978 Marcel Šafír (1912–1978) created the nature-initialisation publications *The Little Imp and His World* and *The Insects*, through which children learned to recognise different fauna. A similar focus on nature appears in Jan Rys's *Moments from Out of Town* (1973), in which the author attempts to explain nature preservation to school-age children, while in the *Seconds from Fields, Meadows and Hills* (1973) he tries to mediate the experience of the field study of nature. In the book *I'm Ge, a Man from Mooha* (1965) by Ota Šafránek (1911–1980) the children heroes learn not only about the principles of social organisation but also about science's discoveries. Vladimír Henzl (1910–1978), author of spy novels, focused on some of modern chemistry's mysteries in the book *An Artificial World* (1963), which was made even more attractive by including information on objects of everyday use.

Works for young readers from the traveller František Alexander Elstner (1902–1974) include the motorist-geographical compendia *With a Camera and Behind the Wheel Through Three Parts of the World* (1957) and *The Motor Ecstasy* (1966). Elstner is also the author of the nature encyclopaedia *The Path of Adventure* (1959). Together with František Škoda (1931–1988) he also authored the encyclopaedia *The Automobiles of Yesterday, Today and Tomorrow* (1969). Czech children's literature has

Obľiba Říhovy Dětské encyklopedie se léty neutíchala také proto, že byla nestále přepracována a doplnována. Páté vydání (1978) doprovozely ilustrace Jiřího Kalouska. The popularity of Říha's The Children's Encyclopaedia has remained high over the years, also thanks to the fact that it had been repeatedly revised and supplemented. Its fifth edition (1978) was illustrated by Jiří Kalousek.

Repro archiv/archive

obohatit možné přístupy k uměleckonaučné literatuře publikacemi *Kouzelná skříňka* (1960) a *Sto kapek* (1971). Společně však také vytvořili díla *Krásná a slavná* (1961) a *Vyprávění o velké zemi* (1974). Vytvrvalý zájem o pravěk se v 70. letech promítl nejen do reedic dobrodružných titulů s touto tematikou, ale i do nových či přepracovaných vydání starších děl. Talent tří vynikajících osobností se spojil v knize *Lovci jeskynních medvědů* (1976), v níž starší text Josefa Augusty doplnil Emanuel Vlček a ilustrace podle Augustova zadání vytvořil Zdeněk Burian. Roku 1979 pak vyšla v Albatrosu

kteří si chtějí informace o dané problematice prohloubit. Říha v ní fakticky předznamenal směřování dětské encyklopedické literatury v 90. letech. Do téže kategorie se řadí i jeho *Řeka* (1962, spoluautor Karel Friedrich) a *Velká obrázková knížka pro malé děti* (1976) a *Velká obrázková knížka o zvířatech* (1981; obě vytvořil s Milenou Lukešovou). Na rozhraní žánrů stojí jeho *Veselé povídky – a co ještě?* (1964). Říhova spolupracovnice Milena Lukešová (1922), spjatá zejména s poezií a obrazovou knížkou pro nejmenší děti, kromě práce na zmíněných projektech vydala i *Knížku pro Lucinku* (1973) či encyklopedii *Jak si uděláme zeměkouli* (1992).

Tematicky laděné knihy byly doménou Václava a Zdeněka Adlových. Zdeněk Adla (1910–1990) díky svému výtvarnému i popularizačnímu talentu (byl dlouholetým redaktorem dětských časopisů *Mateřidouska* a *Sluníčko*) společně s Věrou Adlovou (1919–1999)

also reflected the phenomenon of artificial intelligence: Jiří Havel (1924) and Jiří Melíšek (1932) made it the focus of their book *Emil the Robot* (1968), which hyperbolically describes how the artificial being deals with everyday situations and points out its limitations – while the robot, who has constant access to many information, is successful at school (and passes his leaving certificate), he fails in the sphere of human relationships.

As far as the thematic divisions of the art educational genre are concerned, it includes both works that are essentially encyclopaedic in character and books that are monothematic. The most notable representative of the first subdivision was Bohumil Říha (1907–1987), who, after pursuing a career in education, became the SNDK and later Albatros director. Although art educational prose is not at the heart of his literary works for children, his creative methods were highly inspirational. Based on his experiences with compiling school readers, the versatile author and winner of the Hans Christian Andersen Medal (1980) created the *Children's Encyclopaedia* (1959) that has since enjoyed almost a cult following – its structure offers, besides sufficient information for readers-beginners, also more detailed information for children who wish to learn more about any of the subjects. With this book Říha had anticipated the direction that children's encyclopaedic literature was to take in the 1990s. His *The River* (1962, co-authored by Karel Friedrich) and *The Great Picture Book for Little Children* (1976) and *The Great Animal Picture Book* (1981; both together with Milena Lukešová) belong to the same category, with his *Merry Tales – And What Else?* (1964) taking position on the edge of various genres. Říha's collaborator Milena Lukešová (1922), most notable for her poetry and picture books for youngest children, had – besides working on the above-mentioned projects – also published *A book for Lucy* (1973) and an encyclopaedia entitled *How to Make a Globe* (1992).

Thematically defined books were at the centre of attention of Václav and Zdeněk Adla. Zdeněk Adla (1910–1990), a talented artist and populariser (for many years he had worked as editor in the

první kniha třísvazkové série *Už vím proč* autorů Heleny a Eduarda Škodových a ilustrátora Vojtěcha Kubašty, jež má v dějinách české uměleckonaučné literatury pro děti a mládež významné postavení tím, že novátorským způsobem zpřístupňuje školákům poznatky z oboru vědy, řemesel, průmyslu a mnoha dalších oblastí s názorností, jež si nijak nezadá se soudobými encyklopediemi.

V 80. letech sice přetrvávala dominance Albatrosu v oblasti dětské literatury jako celku, ale právě v uměleckonaučné literatuře se prosazovaly i jiné nakladatelské domy. V Mladé frontě od konce 70. let vycházely vynikající práce z astronomie a zeměpisu, které získaly reprezentativní podobu v edici *Orbis pictus*. Vyšly tu takové projekty jako *Vesmír* (1979 a 1983) Jiřího Grygara, Zdeňka Horského a Pavla Mayera, kniha Petra Jakeše *Planeta Země* (1984) či o desetiletí později uvedená publikace Jana Beneše *Člověk* (1994). Ideologická omezení v době totality vedla totiž mnohá státní nakladatelství ke snaze nahrazovat nedostupné západní tituly domácími projekty obdobného zaměření a vysoké kvality: např. encyklopedií *1000 československých nej* Ladislava Kochánka (2. vydání 1983). Potvrdilo se tím, že v éře nesvobody představovala uměleckonaučná literatura prostor, v němž se mohli skrývat ti autoři krásné literatury, kteří nebyli režimem preferováni – a pokud zvolili tematiku politicky nekonfliktní, stávali se dokonce osobnostmi nejen veřejně trpěnými, ale i respektovanými. Zajímavým kontraproduktivním efektem oficiální kulturní politiky bylo rovněž zpřístupňování vědeckých objevů Západu formou popularizace: podobně jako v literatuře krásné a dílem i v dramatickém umění tu platilo, že čtenáři i v dílech naplněných faktografií „četli mezi řádky“.

Neotřelost vítězí

Od konce 20. století je stále zřejmější rozostření hranice mezi vědeckofantastickou literaturou určenou na jedné straně dospělým, na druhé dětem. Žeň konce 20. století přinesla ně-

children's magazines *Mateřidouška* and *Sluníčko*), had collaborated with Věra Adlová (1919–1999) on enriching the range of approaches to art educational literature in their publications *The Magical Box* (1960) and *One Hundred Drops* (1971). They also co-authored the works *Beautiful and Glorious* (1961) and *The Tale of a Big Country* (1974). In the 1970s the continuing interest in prehistory became manifest not only in the re-editions of primeval adventure titles but also in the new and revised publications of older works. Three outstanding talents had joined their forces in the book *The Cave Bear Hunters* (1976), in which Josef Augusta's older texts were supplemented by Emanuel Vlček and illustrations were provided, according to Augusta's directions, by Zdeněk Burian. In 1979 the first volume of the three-volume series *Now I Know Why* was published by Albatros, from authors Helena and Eduard Škoda and illustrator Vojtěch Kubašta, which deserves a special place in the history of Czech art educational literature for children and young people for its innovative ways of mediating knowledge from the fields of science, crafts, industry and the like to school children with such vividness that it stands comparison with the encyclopaedias of today.

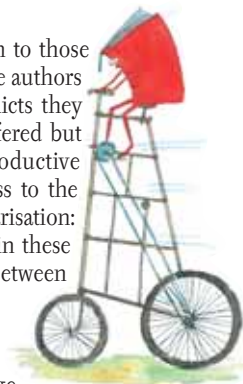
Although in the 1980s Albatros had retained its dominant position in the sphere of children's literature as a whole, it was in the field of art educational literature that other publishing houses were also beginning to make their mark. In the late 1970s Mladá fronta begun publishing outstanding works on astronomy and geography as part of its *Orbis pictus* series, characteristic by high-quality design. The series included such projects as *The Universe* (1979 and 1983) by Jiří Grygar, Zdeněk Horský and Pavel Mayer, Petr Jakeš's book *The Planet Earth* (1984) or Jan Beneš's *Man* (1994) published a decade later. Ideological limitations imposed by the totalitarian regime led many publishers to try and replace the unavailable western titles by domestic projects of comparable focus and quality, exemplified by the encyclopaedia of *The 1000 Remarkable Facts about Czechoslovakia* by Ladislav Kochánek (2nd edition 1983). This only confirms the fact that when freedom was

teré zajímavé texty Ondřeje Neffa, které však stojí více na volné fantastice než na zdůraznění naučné dimenze jako v Součkově duchu. Stále očitější je i odklon od technicky a vědecky orientované fantastiky ve prospěch látek mytizujících nebo zkoumajících společenské postavení současného člověka.

Na přelomu století na Součkův projekt *Kdo byl kdo* navázali Ondřej Müller a Vít Haškovec a postupně pokračují v *Galerii géniů*. Ta vychází jak v podobě lístků respektujících původní kartotéční koncepci, tak ve formě samostatných knižních děl věnovaných jednak literatuře, umění a filosofii, jednak vědě, politice a kultuře (dvousvazková publikace *Kdo byl kdo: Galerie géniů* 2004 vyšla ve spolupráci s Irenou Tatíčkovou). Albatrosi edici *Okó* se daří i v 21. století a vedle nových vydání kultovního *Rozumu do kapsy* (vyšel již padeváté) se hlásí o slovo nejen jeho pokračováními (*Nový rozum do kapsy – kultura a společnost* a *Nový rozum do kapsy – věda a příroda*, obě 2004), ale i moderními pohledy na oblast peněžnictví (*Peníze do kapsy*, 2004), stav historického (*České dějiny v datech*, 1998) či etnografického bádání (*České zvyky a obyčejy*, 2004). Albatros se v 90. letech rozhodl vydat i rozsáhlou encyklopedii o fauně. Na dvanáctidílném *Světě zvířat* (1997–2001), který zmapoval veškeré zvířectvo planety, se podíleli kupříkladu Miloš Anděra, Lubomír Hanel, Vladimír Motýčka či Zdeněk Roller a zcela mimořádný výkon odvedli ilustrátoři, mj. Pavel Dvorský, Jan Hošek, Jaromír a Libuše Knotkovi, Viera Postníková či Milada Kudrnová-Papežová.

Současná uměleckonaučná tvorba pro nejmenší je zastoupena např. *Barevným rokem* (2001) Boženy Šimkové a ilustrátorky Aleny Janouškové nebo *Knížkou pro děti* (2003) básníka Michala Černíka a ilustrátora Gabriela Filčíka, na kterou navazuje projekt týchž autorů *Malovaný svět a já ho chci uvidět* (2005). Sofistikovanější přístup uplatnil Jiří Žáček v *Žáčkově encyklopedii pro žáčky* (2002), jež svým duchem navazuje na *Dětskou encyklopedii* Říhovu. Velmi životaschopnou odnož uměleckonaučné prózy před-

lacking, art educational literature provided asylum to those *belles lettres* authors resented by the regime – if these authors chose subject matters that held no political conflicts they turned into public figures that were not only suffered but even respected. Another interesting counterproductive effect of the official cultural policy was the access to the Western scientific discoveries in the form of popularisation: similar to *belles lettres* and partially also to drama, in these works filled with facts the readers could also “read between the lines”.

Originality Claims Victory

Since the close of the 20th century, the edge between science-fiction literature for adults and children has become increasingly blurred. The literary harvest of the late 20th century saw the emergence of several interesting texts from Ondřej Neff, based, however, more on unrestricted fantasy than on emphasising the educational dimension after the manner of Souček. What has also become increasingly pronounced is the departure from technically and scientifically oriented fantastic literature to works with mythological overtones or texts focusing on the social position of contemporary man.

At the turn of the century Ondřej Müller and Vít Haškovec decided to expand on Souček's *Who Was Who* project and have gradually developed their *The Genius Gallery* – it is published both in the original card-index form and in book volumes, focusing on literature, art and philosophy on one hand and science, politics and culture on the other (the two-volume publication *Who Was Who: The Genius Gallery* 2004 was published in co-operation with Irena Tatíčková). Albatros' *Okó* series continues to prosper in the 21st century and besides new editions of the legendary *Pocket Knowledge* (now into its 9th re-edition) the publisher has not only introduced its sequels (*The New Pocket Knowledge: Culture and Society* and *The New Pocket*

Phokrevník mezi loveckými psy – pointer – v podání Libuše a Jaromíra Knotkových. Tohoto a desítky dalších zástupců psích plemen zpodobnili v knize *Lea a Martina Smrčkových Pes pro mě*.

A thoroughbred among hunting dogs – the pointer – drawn here by Libuše and Jaromír Knotek. The illustrators have created this and dozens of other representatives of the canine species in *Lea and Martin Smrček's book A Dog For Me*.

Repro archiv/archive

né literatury se nachází dnes již dvacetiletý projekt Petra Hory-
Hořeje *Toulky českou minulostí* (od roku 1985), v jehož rámci postupně vychází druhá desítky knih mapujících postupně české dějiny od doby kamenné. Přestože se v průběhu přelomových let proměňovali vydavatelé i forma knihy, neslevil projekt z promyšlené kompozice dat a jeho hodnotu dodnes docenují žáci základních i středních škol při přípravě na vyučování.

Historie obecně zůstává pro mnoho autorů i nakladatelů uměleckonaučné literatury lákavým tématem. Nejvýraznějším projektem v duchu „nových“ encyklopedií je albatrosí edice *Dějiny v obrazech*, na jejichž svazcích se podíleli přední čeští historikové i ilustrátoři. Doplnuje ji podobná řada nakladatelství Fragment (*Ilustrované dějiny*) i cenné solitéry, jako např. průvodce *Praha známá i neznámá* (2004) Milady Motlové. Novým feno-

stavují beletrizované dějiny, reprezentované v poslední době nejpříhodněji *Českými dějinami očima* *Psa* (2004) Martiny Drijverové. Postupně se rozšiřují i výrazové možnosti uměleckonaučných knih čerpajících z poetiky komiksu: na tradici památných *Obrázků z dějin zeměpisných objevů* (1992) Jiřího Černého a zesnulého kreslíře Ervína Urbana vyrostlo svérázné dílo Lucie Seifertové *Dějiny udatného českého národa a pár bezvýznamných světových událostí* (2003). Na opačném pólu uměleckonauč-

Knowledge: Science and Nature, both 2004), but also a modern look at the financial sphere (*Pocket Money*, 2004), and the current situation in historical (*Czech History in Dates*, 1998) and ethnographical findings (*The Traditional Czech Customs*, 2004). In the 1990s Albatros also set itself the task of publishing a large encyclopaedia of the world fauna. *The Animal World* (1997–2001), whose twelve volumes bring information on all the planet's animals, was created by, among others, Miloš Anděra, Lubomír Hanel, Vladimír Motýčka and Zdeněk Roller, and it must be seen as an absolutely outstanding achievement of the illustrators, who included Pavel Dvorský, Jan Hošek, Jaromír and Libuše Knotek, Viera Postníková or Milada Kudrnová-Papežová.

The contemporary art educational works for the youngest children are represented e.g. by *The Colourful Year* (2001) from Božena Šimková and illustrator Alena Janoušková or *The Children's Book* (2003) by the poet Michal Černík and illustrator Gabriel Filčík, which was later expanded upon to form *The Painted World and I Want to See It* (2005) from the same authors. A somewhat more sophisticated approach is represented by Jiří Žáček's *The Encyclopaedia for Schoolchildren* (2002), intellectually akin to Říha's *The Children's Encyclopaedia*. A very lively subdivision of art educational prose is represented by fictionalised history, in recent times most notably in Martina Drijverová's *Czech History through the Eyes of a Dog* (2004). The range of expression available to art educational literature is also widening with comic book inspiration: the tradition of the memorable *Pictures from the History of Geographical Discoveries* (1992) by Jiří Černý and the late illustrator Ervín Urban has given rise to the distinctive work of Lucie Seifertová entitled *The History of the Brave Czech Nation and a Couple of Insignificant World Events* (2003). Situated on the opposite pole of art educational literature is Petr Hora-Hořeš's project *Journeys Through Czech History* (since 1985), whose twenty-year-long existence is already into the second ten of books focusing chronologically on Czech history, starting with the Stone Age. Even though in the course of the revolutionary years both the books' publisher and form underwent several changes, the project never lost

ménem 90. let je vznik regionálních či úžeji teritoriálně pojatých uměleckonaučných knih, jež vznikají často na půdě vydavatelství, která se jinak tvorbě pro děti nevěnují.

Když v roce 1985 vyšel v edici Kamarád nyní zaniklého nakladatelství Práce první díl Toulek českou minulostí Petra Hory-Horejš, nikdo netušil, jaký jev se rodí. Úvodní svazek ilustrovali Dagmar a Pavel Bromovi. When in 1985 the now defunct publishing house Práce brought out, as part of its Kamarád series, the first volume of *The Journeys Through Czech History* from Petr Hora-Horejš, nobody predicted what phenomenon had just emerged. The first volume was illustrated by Dagmar and Pavel Brom.

Repro archiv/archive

Současná česky psaná uměleckonaučná literatura tak zůstává v evropském kontextu stále velmi inspirativní. Více než kde jinde je totiž stále vnímána jako součást krásného písemnictví a díla tohoto žánru dokonce pravidelně vítězí v nejrespektovanějších literárních soutěžích. Nekritický hlad po informacích – tolik typický pro post-totalitní kulturu – však s léty slábne a významnou hodnotou české uměleckonaučné tvorby v záplavě západního importu se stává požadavek na její původnost. Pouhý jazykový převod renomovaných uměleckonaučných titulů či encyklopedických prací není totiž pro nakladatele aspirující na profesní uznání dostačující metou. Předpokladem úspěchu titulu se stává jedinečný pohled podpořený citlivou beletrizací nebo neotřelým propojením žánrů. To v kombinaci s poetikou jednotlivých domácích tvůrců vede ve šťastných případech k tomu, že i nadále vznikají díla přesahující český kontext – díla s potenciálem oslovit publikum zahraniční.

any of its well thought-out informative composition and its value is appreciated even today by primary and secondary school students in their extracurricular reading.

History in general still remains a very attractive topic for many authors and publishers of art educational literature. The one project that stands out the most from among the “new” encyclopaedias is the Albatros series *History in Pictures*, whose volumes are the work of leading Czech historians and illustrators. It is being complemented by a similar series from Fragment publishers (*Illustrated History*), as well as by valuable solitary achievements, such as Milada Motlová's guide *The Known and Unknown Prague* (2004). A new phenomenon of the 1990s is the emergence of regional or territorially more narrowly defined art educational books, often produced by publishing houses that otherwise do not specialise in children's books.

Contemporary art educational literature written in the Czech language still remains very inspirational, even in the European context. More than elsewhere it is still considered a part of the *belles lettres* and works belonging to this genre even feature among the regular winners of the most respected literary competitions. However, the indiscriminating hunger for information – typical for all post-totalitarian cultures – grows weaker with years and in the flood of western imports the originality of Czech art educational literature is increasingly considered an important value. For publishers who aspire to professional respect the mere translation of renowned art educational titles and encyclopaedic works no longer represents a worthy enough objective. If a title is to be successful, it must offer a unique perspective, supported by sensitive fictionalisation or an original combination of genres. Combined with the specific style represented by the various Czech authors this can lead to the continuous production of works that extend beyond the Czech context – works with the potential of appealing to foreign audiences.

Dětské knihy roku 2005

množství původních i překladových děl určených dětským čtenářům se mezi domácími novinkami dají každoročně vyzdvihnout nejméně tři desítky těch, jež rozhodně stojí za pozornost a u nichž se dá předpokládat, že si tuto kvalitu uchovají v dlouhodobější konkurenci. Výběr těchto titulů z roku 2005 (včetně prací vydaných závěrem roku 2004) přináší spolu s portréty jejich tvůrců následující přehled. Uvedené knihy se setkaly s ohlasem nejen u čtenářů, ale i u odborné kritiky.

Children's Books of the Year 2005

In the spate of both original and translated books for children readers, that are published on the domestic market every year, at least thirty titles appear worthy of attention, whose quality should stand even the more long-term competition. The following overview brings a selection of these titles from 2005 (including works published by the end of 2004) along with brief profiles of their authors. Asides from proving popular with the readers, the featured books have also been recognised by the critics.

Vratislav Brabenec: *Všude je střed světa* (*The Centre of the World Is Everywhere*)

ilustroval/illustrated by Matěj Forman, vydal/published by Meander, Praha 2005, 72 stran/pp., ISBN 80-86283-38-0

Dvanáct kapitol poetického souboru povídek, glos a pohádkově laděných textů sjednocuje téma přírody, zemitost v pohledu na svět i nenápadné zdůrazňování hodnot domova, jež má však daleko do zápecnictví. Od dětských špilců, zážitků a zkušeností přechází autor k reflexi let, kdy vzdoroval totalitnímu režimu a odešel do exilu, a posléze se s malými čtenáři dělí i o zkušenost exulanta-navrátilce.

✎ Vratislav Brabenec (1943) absolvoval zahradnickou školu a poté studoval evangelickou bohosloveckou fakultu. V 70. letech prošel jako člen undergroundové skupiny Plastic People of the Universe. Byl perzekuován, zatčen a po propuštění z vězení emigroval roku 1982 i s rodinou

The twelve chapters of this poetic collection of short stories, commentaries and texts with fairy-tale atmosphere all share the subject of nature, an earthy look at the world and a recurring emphasis on the values of home, devoid, however, of all parochialism. From the gags and experiences of childhood the author moves on to reflect the years when he stood in opposition to the totalitarian regime and subsequently emigrated, and concludes by sharing with the little readers the experiences of a returned exile.

✎ Vratislav Brabenec (1943) graduated from a gardening school and continued in his studies at the Evangelical Theological Faculty. In the 1970s he gained recognition as a member of the Plastic People of the Universe, an underground band. He was persecuted,

do Kanady. Po návratu do vlasti se věnuje hudbě, literatuře a zahradní architektuře. Vydal básnické sbírky *Sebedudy* (1992), *Víl Hvězda Ranní* (1998), *Vážený pane K.* (2001) a prózu *Karlín – přístav* (1995).

🔗 Matěj Forman (1964), syn filmového režiséra Miloše Formana, vystudoval filmovou a televizní grafiku na pražské VŠUP. Věnuje se divadelní tvorbě, malířství, scénografii, ilustraci, herectví a loutkoherectví (spolu s bratrem Petrem založil kočovné Divadlo bratří Formanů, známé po celé Evropě). Kromě dětských knih Jiřího Stránského zdobí jeho ilustrace také školní *Slabikář* (2004) Hany Mikulenkové a Radka Malého.

Pavel Čech: O Zahradě (About the Garden)

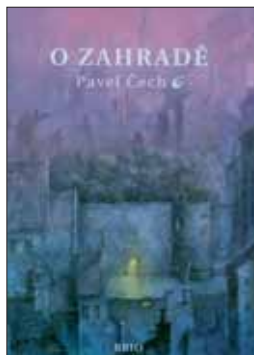
ilustroval autor/illustrated by the author, vydalo/published by Brio, Praha 2005, 96 stran/pp., ISBN 80-86113-76-0

V pohádce o toulavém chlapci Františkovi ožívá podobně jako v předchozí autorově práci *O Mráčkovi* okouzlení Trnkovou *Zahradou*, která je hájemstvím neuskutečněných možností a lze se do ní uchýlit v kterémkoli věku. Čechova zasněná a lehce melancholická obrázková kniha se obejde bez sáhodlouhého komentáře, mnohdy dokonce bez sloves hýbajících českou větou. Po výtvarné stránce se totiž kromě autorovy preciznosti opírá o láskyplné citace poetiky Eschera či Černého a o archetyp návratu do krajiny mimo prostor a čas, k níž najdou klíč jen ti, co se dovedou dívat.

🔗 + 🎨 Pavel Čech (1968) je výtvarník-autodidakt, který se jako vyučený zámečnický a mechanik zprvu živil jako profesionální hasič. Po vstupu do svobodného povolání se kromě volné tvorby účastní i skupinových projektů, např. výstavy *Výpravy za dobrodružstvím* v pražské galerii Tvrdohlaví

arrested and after his release from jail he emigrated with his family to Canada in 1982. After his return to the Czech Republic he is active in the fields of music, literature and garden architecture. He is the author of the poetry collections *Selfbagpipes* (1992), *An Oxen of a Morning Star* (1998), *Dear Mr. K.* (2001) and the prose *Karlín – The Port* (1995).

🔗 Matěj Forman (1964), son of the film director Miloš Forman, studied film and television graphic art at the Prague University of Industrial Design. He is active in theatre, painting, set designing, illustration art, acting and puppetry (together with his brother Petr he founded the travelling Brothers Forman Theatre, known all around Europe). Besides Jiří Stránský's children's books his illustrations also appear in the school *Spelling Book* (2004) from Hana Mikulenková and Radek Malý.

This tale of the wandering little boy named František, together with Čech's previous work *About the Little Cloud*, testifies to the author's appreciation of Trnka's *The Garden*, the domain of unaccomplished opportunities, which is open at any age. Čech's dream-like, even melancholy picture books can do without lengthy commentary, sometimes even without the verbs that set Czech sentences in motion. Its illustrations are based, besides the author's precision, on affectionate quotes of the style of Escher or Černý and the archetype of returning to a landscape outside of space and time, to which only those who know how to look will find the key.

🔗 + 🎨 Pavel Čech (1968) trained as a locksmith and mechanic, later he became a self-taught artist, who originally earned his living as a professional fireman. Since he started his freelance career he focuses, besides independent work, on group projects, such as the exhibition *Journeys to Adventure* in the Prague Tvrdohlaví gallery

ví (2002). Jeho komiksy a obrázkové knihy *Ruddy* (1997), *Pohádka* (2001) a především podobenství *O čertovi* (2002) a *O Mráčkovi* (2004) významně oživily domácí dění v obou žánrech.

(2002). His comic and picture books *Ruddy* (1997), *The Fairy Tale* (2001) and especially the parables *About the Imp* (2002) and *About the Little Cloud* (2004) have helped significantly to enliven both these genres on the national level.

Rudolf Čechura: Dva ve fraku (The Penguin Suit Duo)

ilustroval/illustrated by Michal Švec, vydala/published by Mladá fronta, Praha 2005, 56 stran/pp., ISBN 80-204-1290-5

Tučňačka Alfa a tučňák Bet přistáli v ledničce přímo uprostřed Evropy, kde na ně nejsou připravení ani domorodci, ani počasí, natož bytoví lupiči. Párek popletů z TV večerníčku, podporovaný neméně rozpustilými ilustracemi, díky svým fráčkům prožije nejednu svízel a natropí pěknou kašparinu. Cestou na daleký sever se zvířátka uplatní u orchestru, připletou se mezi číšníky i krasobruslaře a nakonec se pořádně zapotí v sauně, než se jim podaří zjistit, na které polokouli vlastně leží jejich domovina.

✎ Rudolf Čechura (1931), mj. duchovní otec populárního *Maxipsa Fíka* (knižně poprvé 1989), pokrývá širokou oblast dětské literatury sahající od dobrodružných povídek, přes poznávací tituly (*Abeceďa dítvtipu*, 1979) až po příručky o etiketě (*Pavián mezi lidmi*, 1986). Působí i v žánrech sci-fi a fantasy, píše apokryfní příběhy Sherlocka Holmese a romány pro dospělé (*Šperhák*). K jeho nejnovějším prózám pro mládež patří *Šifra z katakomb* (2000).

✎ Michal Švec (1965) vystudoval animaci na pražské filmové fakultě a působí ve studiu Bratři v triku, kde se věnuje především večerníčkům a TV grafice. Jeho kresby doprovázejí mj. *Rady ptáka Loskutáka* (2003) Zdeňka Hrdličky a knihu *Komik se smutným očima* (2004) Hany Rychetníkové.

She-penguin Alpha and he-penguin Bet have landed in a fridge right in the middle of Europe, where nothing is quite prepared for them – the natives, the weather or even the burglars. The two muddlers in their suits, the heroes of a popular TV cartoon, supported by equally funny illustrations, get their fair share of trouble and cause much funny mayhem. On their return journey to the Far North they get a job with an orchestra, become confused with waiters and figure skaters and then sweat it out in a sauna, until they find out what hemisphere is their proper home.

✎ Rudolf Čechura (1931), the literary father of e.g. the popular *Fig the Maxidog* (first in book form in 1989), covers a wide section of children's literature, ranging from adventurous short stories, through educational titles (*The Alphabet of Wit*, 1979) all the way to etiquette manuals (*Baboon on the Loose*, 1986). He is also active in the sci-fi and fantasy genres, writes apocryphal Sherlock Holmes stories and adult novels (*The Picklock*). His latest works in prose for young readers include *The Cipher from the Catacombs* (2000).

✎ Michal Švec (1965) graduated in animation from the Prague Film Academy and works in the Bratři v triku studio, where he specialises in children's cartoons and TV graphic designs. His drawings have appeared e.g. in the books *The Bird's Advice* (2003) by Zdeněk Hrdlička and Hana Rychetníková's *The Sad-Eyed Comedian* (2004).

Michal Černík: Malovaný svět a já ho chci uvidět (The Painted World and I Want to See It)

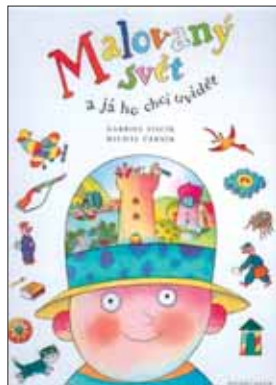
ilustroval/illustrated by Gabriel Filčík, vydal/published by Knížní klub, Praha 2005, 128 stran/pp., ISBN 80-242-1445-8

Svérázná encyklopedie pro děti nejmladšího školního věku poutavým způsobem pojmenovává základní realie, s nimiž se předškoláci a prvňáčci ve světě setkávají. Přístupnou formou jim autor přibližuje témata z nejrozličnějších atraktivních oborů lidské činnosti: astronomie, zeměpisu, fyziky, meteorologie či biologie.

✎ Michal Černík (1943) vystudoval Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy a působil jako časopisec a nakladatelský redaktor. Vedle poezie a esejů pro dospělé vytvořil na 20 básnických a pohádkových knih pro děti, nejnověji např. *První pohádky* (1995), *Pohádkovou knížku od Lady a od Ježíška* (2001), soubory *Za pohádkou pohádka pro kluky i děvčátka* (2002) nebo *Knížka pro děti od dvou do pěti* (2003).

✎ Gabriel Filčík (1946) absolvoval pražskou VŠUP. Vedle ilustrací k desítkám knih pro děti vytváří i vystřihovánky a hlavolamy, podílí se rovněž na tvorbě TV večerníčků. Ilustroval mj. knihy Zdeny Bezděkové *Marta věří na zázraky* (1974), společné dílo Hany Doskočilové, Markéty Zinnerové a Oldřicha Černého *Petr a Hanka* (1983), *Odyseova dobrodružství v trojské válce* (1989) Pavla Augusty a Františka Honzáka, portréty Hany Doskočilové *Když velcí byli kluci* (1999) či knihu Miloše Kratochvíla *Deset malých černoušků* (2002). Vytvořil autorské knihy *Hejblata* (1977), *Rozcvička pro zvědavá očička* (1977), *Hry z kouzelného klobouku*, *Tvarové hry* (obě 1980) a *Táta všechno umí* (1988).

This unique encyclopaedia for children of the youngest school age engagingly describes all the essential things from the surrounding world that pre-school and first-form school children come into contact with. The author uses a children-friendly form to inform the readers about the various attractive fields of the human activity: astronomy, geography, physics, meteorology or biology.

✎ Michal Černík (1943) graduated from the Charles University Pedagogical Faculty and worked as a magazine and publishing editor. Besides poetry and essays for adults he has produced some 20 poetry and storytelling books for children, the most recent ones including *The Very First Fairy Tales* (1995), *Lada's Story Book for Christmas* (2001), or the collections *One Story After Another for Little Girls and Their Brothers* (2002) and *One Big Laugh for Children Between Two and Five* (2003).

✎ Gabriel Filčík (1946) graduated from the Prague University of Industrial Design. Besides illustrations in dozens of children's books he is also the author of cut-out and puzzle books and collaborates on TV cartoons. His illustrations have appeared e.g. in Zdena Bezděková's book *Marta Believes in Miracles* (1974), the joint effort of Hana Doskočilová, Markéta Zinnerová and Oldřich Černý *Peter and Hanka* (1983), *The Adventures of Ulysses in the Trojan War* (1989) by Pavel Augusta and František Honzák, Hana Doskočilová's book of profiles *When the Great Ones Were Just Little Boys* (1999) or Miloš Kratochvil's book *Ten Little Indians* (2002). He is also the author of *The Different Gadgets* (1977), *A Warm-Up for the Eyes* (1977), *The Games from the Magical Hat*, *Shape Games* (both 1980) and *Daddy Knows Best* (1988).

Martina Drijverová: Rytířovo kopí (The Knight's Lance)

ilustroval/illustrated by Vojtěch Otčenášek, vydalo/published by Motto, Praha 2005, 184 stran/pp., ISBN 80-80-7246-285-7

Zlo je tak mocné, že i jeho jméno je tabu. Kdo se mu postaví? Šestnáctiletý rytíř Orin ze Zaredu, jehož cestovní deník se před námi odvíjí, prochází světem, který se poeticky podobá kruhovému stolu krále Artuše a další atributy přejímá z hrdinských fantasy. S důrazem na vnitřní prožitek jedince přibližuje zkušená popularizátorka mentalitu středověkého člověka a jeho symbolické dozrávání. Jako vyvolený je hrdina Osudem předurčen, aby To porazil, avšak nejdříve musí splnit předepsané úkoly a hlavně překonat sám sebe.

✦ Martina Drijverová (1951) je absolventkou pařížské Sorbonny a pražské filmové fakulty, uplatnila se také jako překladatelka a dramaturgyně. Po debutu *Táta k příštím Vánocům* (1979) pokračovala v linii poeticky i neidyllicky laděných příběhů ze školního prostředí v prózách *Kryštof a Karel* (1983), *Sísa Kyselá* (1988) a *Zajíc a sovy* (1990). Umění adaptace osvědčila nejnověji např. v *Pohádkách z hor* (2003) či v grotesce *České dějiny očima Psa* (2004).

✦ Vojtěch Otčenášek (1982) studoval užitou a propagační grafiku na Střední umělecké škole designu a dále Collegium Marianum, obor restaurátorství a konzervátorství. Účastnil se kolektivních výstav. Jeho zájem o fantasy se kromě doprovodu k románu *Rytířovo kopí* odrazil i v tolkienovských inspiracích (4. místo v soutěži měsíčníku *Ikarie*).

The Evil has gathered such might that even its name is a taboo. Who will be brave enough to face it? The sixteen-years-old knight Orin of Zared, whose travel diary opens up before us, journeys through a world that represents a poetic reminiscence of King Arthur's round table, with its other attributes traceable to hero fantasies. The experienced populariser emphasises the inner experience to acquaint the reader with the mentality of the medieval man and his symbolic coming of age. As a hero chosen by Fate, Orin is predetermined to defeat It – first, however, there are several tasks he must face, including the task of overcoming himself.

✦ Martina Drijverová (1951) graduated from the Sorbonne in Paris and from the Prague Film Faculty, and has also worked as a translator and story editor. After the debut *A Daddy for Next Christmas* (1979) she continued in the line of both the poetic and the far from idyllic stories from the school environment in the books *Christopher and Charles* (1983), *Betty Bitter* (1988) and *The Rabbit and the Owls* (1990). The most recent example of her adaptation art are her *Fairy Tales from the Mountains* (2003) and the slapstick book *Czech History Through the Eyes of a Dog* (2004).

✦ Vojtěch Otčenášek (1982) studied applied and promotional graphic art at the Secondary Art School of Design and art conservation at the Collegium Marianum. He participated in several collective exhibitions. His interest in fantasy is testified to, besides his illustrations in the novel *The Knight's Lance*, by his Tolkienesque inspirations (4th place in the *Ikarie* monthly's competition).

Jiří Dvořák: Zpátky do Afriky (Back to Africa)

ilustrovala/illustrated by Alžběta Skálová, vydal/published by Baobab, Bechyně 2005, 72 stran/pp., ISBN 80-903276-9-9

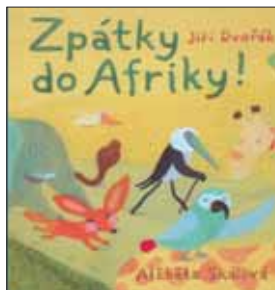
Velkou pouť nejen na mapě, ale i směrem k toleranci a pochopení toho druhého vykoná skupina zvířat, která až dosud

A group of animals, up till now quite content with their lives in the confines of the Prague zoo, undertake a long journey, which is also

spokojeně žila v pražské zoo. Iniciátorem velké výpravy „ke kořenům“ je papoušek Jára, kterého cestou doprovázejí kobra, slon či fenek. Úsměvný pohádkový příběh o touze po domově, ale také o síle přátelství těží z kontrastu mezi jistotami známého a přitažlivostí exotického.

♦ Jiří Dvořák (1970) studoval na Vysoké škole zemědělské v Praze. Nyní pracuje jako šéfredaktor časopisu *Naše krásná zahrada* a rediguje časopis *Baoplán*. Napsal a vydal knihy *Pleskl, Kvítka z čertovy pohádky* a *Slepice a televize* (2003).

♦ Alžběta Skálová (1982) pochází z pražské umělecké rodiny (dědeček František i otec František jr. se řadí k významným českým výtvarníkům), od roku 2002 studuje animovaný film, ilustraci a grafiku na VŠUP. Angažuje se také v umělecké skupině zvané LSJ.

a journey of tolerance and mutual understanding. The initiator of the great expedition in search of “the roots” is Jára the parrot, and he is accompanied by a cobra, an elephant and a fennec. This amusing fairy-tale about the longing for home and the importance of friendship is based on the contrast between the assurances of what we know and the attractiveness of the exotic.

♦ Jiří Dvořák (1970) studied at the University of Agriculture in Prague. He currently works as the editor-in-chief of the magazine *Our Lovely Garden* and editor of the *Baoplán* magazine. He has written and published the books

Patl, Flowers from the Devil's Garden and *Chicken and the TV Set* (2003).

♦ Alžběta Skálová (1982) comes from a Prague family of artists (her grandfather František and her father František Jr. count among outstanding Czech visual artists) and since 2002 she studies animated film, illustration and graphic art at the University of Industrial Design. She is also active in the LSJ group of artists.

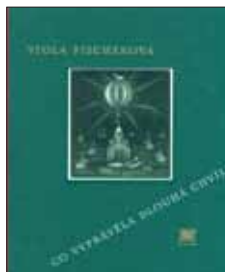
Viola Fischerová: Co vyprávěla dlouhá chvíle (The Tales of a Tedium)

ilustroval/illustrated by Jan Hisek, vydal/published by Meander, Praha 2005, 92 stran/pp., ISBN 80-86283-37-2

Uznávaná česká básnířka se ve své pohádkové knize vrací do světa dětské fantazie, aniž ztrácí na poetické osobitosti citového vyjádření a nepatetické pokory. Název prózy i její děj odkazují k těžkým okamžikům dětské psychiky: ke chvílím, kdy jsou v nemoci upoutány na lůžko, nebo nemůžou v neidyllickém světě dospělých usnout.

♦ Viola Fischerová (1935) vystudovala polonistiku a bohemistiku a od roku 1961 působila v Československém rozhlasu. Po emigraci v roce 1968 žila ve Švýcarsku, kde působila jako divadelní garderobiérka a učitelka jazyků. V 70. letech v Basileji vystudovala germanistiku a historii,

In her fairy-tale book the renowned Czech poet returns to the world of a child's fantasy, while losing none of her poetic originality marked by the sensitivity of expression and pathos-free humbleness. The name of the prose and the story itself focus on the moments which can occur in the lives of children, caused by restriction to bed through illness or difficulty to fall asleep in the far from idyllic adult world, which can be difficult for the children's psyche to deal with.

♦ Viola Fischerová (1935) graduated in Polish and Czech studies and worked in the Czechoslovak Radio since 1961.

After her emigration in 1968 she lived in Switzerland, where she worked as a theatre cloakroom attendant and a teacher of languages. In

od poloviny 80. let spolupracovala s mnichovským Radiem Svobodná Evropa. Po návratu do vlasti publikovala mj. básnické knihy *Zádušní básně za Pavla Buksu* (1993), *Babí hodina* (1995), *Divoká dráha domovů* (1998) a *Nyní* (2004).

Jan Hísek (1965) vystudoval VŠUP, ateliér knižní kultury a písma u Milana Hegera a Jana Solpery. Volnou malířskou a grafickou tvorbu samostatně vystavuje od začátku 90. let, mimo jiné se prezentoval v Seattlu (1992, 1997), v Českém centru v Londýně (2002) a v mnoha českých galeriích. Jeho mezzotinty doprovázejí např. texty českých překladů Tolkienova díla či novelu *Smrt v Benátkách* Thomase Manna.

Tereza Horváthová: Modrý tygr (The Blue Tiger)

ilustroval/illustrated by Juraj Horváth, vydal/published by Baobab, Bechyně 2004, 96 stran/pp., ISBN 80-903276-8-0

Moderní autorská pohádka svou poetičností i humornými glosami vysoce překračuje požadavky žánru. Zdánlivě obyčejný život malého tygříka, který má podivnou barvu srsti, se na čas protne s osudy obyvatel města. Hrdina hledající spřízněné duše vnáší do chodu lidské společnosti zmatek a autorka je v nejednom případě nucena konstatovat, že zvířata uvažují a jednají moudřeji než my.

Tereza Horváthová (1973) vystudovala francouzštinu na FF UK a působila v literární příloze časopisu *Babylon*. Jako překladatelka (např. *Můj život a mé filmy* Jeana Renoira) spolupracuje s *Literárními novinami*, *Divadelními novinami* nebo revuí *Střední Evropa*. Sama též prózu a poezii píše (sbírka *Stojíš buk, ty v něm*, 1997). S manželem Jurajem založila nakladatelství Baobab.

Juraj Horváth (1974) absolvoval pražskou VŠUP a od roku 2003 vede její ateliér ilustrace a grafiky. Jeho výtvarný rukopis

the 1970s she graduated in German studies and history in Basle and in the mid-1980s she begun her co-operation with the Munich-based Radio Free Europe. After her return home she published, among other, the poetry books *Poems in Remembrance of Pavel Buksa* (1993), *The Hour of Old Women* (1995), *The Wild Track of Homes* (1998) and *Now* (2004).

Jan Hísek (1965) graduated from the University of Industrial Design, the book culture and type studio of Milan Heger and Jan Solpera. Independent exhibitions of his paintings and graphic art are held since the early 1990s, e.g. in Seattle (1992, 1997), the Czech Centre in London (2002) and in a number of Czech galleries. His mezzotint works have appeared alongside the Czech translations of Tolkien's works and, for example, also in Thomas Mann's *Death in Venice*.

A modern poetic fairy tale imbued with poetic qualities and observation skills that by far exceed the genre's standard requirements. The seemingly normal life of a little tiger with a curiously coloured fur is suddenly confronted with the lives of people living in a town. The hero, who had set out in search of friendship, creates mayhem in the human society and the author must concede on more than one occasion that the animals think and act more wisely than we do.

Tereza Horváthová (1973) graduated in French at the Charles University Arts Faculty and worked in the literary supplement of the *Babylon* magazine. As a translator (e.g. Jean Renoir's *My Life and My Films*) she co-operates with *Literární noviny*, *Divadelní noviny* and the *Central Europe* review. She also writes prose and poetry (the collection *Here's an Oak with You Inside*, 1997). Together with her husband Juraj she founded the Baobab publishing house.

Juraj Horváth (1974) graduated from the Prague University of Industrial Design and was appointed the head of the school's illustra-

se několikrát prosadil ve vrcholných soutěžích: za dřevoryty k českému překladu *Příběhů z parní lázně* (2000) Herberta T. Schwarze obdržel cenu Nejkrásnější kniha světa, jeho ilustrace k pohádce *Roches a Bžunda* (2001) Marky Míkové a fotografie k románu *Nebe pod Berlínem* (2003) Jaroslava Rudiše získaly ocenění Nejkrásnější česká kniha.

tion and graphic art studio in 2003. His original style has proved successful in several top competitions: for his woodcuts in the Czech translation of Herbert T. Schwarz's *Tales from the Smokehouse* (2000) he received the Most Beautiful Book in the World award, and his illustration in Marka Míková's *Roches & Funcane* (2001) and photographs in the novel *Heaven Under Berlin* (2003) by Jaroslav Rudiš were awarded with the title the Most Beautiful Czech Book.

Vladimír Hulpach: Století Zdeňka Buriana (The Zdeněk Burian Century)

ilustroval/illustrated by Zdeněk Burian & archiv/archive, vydal/published by Knížní klub, Praha 2004, 120 stran/pp., ISBN 80-242-1318-4

Malíř, který už čtvrté generaci mladých čtenářů předvádí své vize prehistorického světa i divočiny na opačném konci planety, ožívá v pohledu zkušeného popularizátora jako „záračné dítě“ nadané přirozeným talentem zhmotňovat dobrodružné sny ve skutečnost. Spolu s životem nejslavnějšího samotáře mezi českými ilustrátory 20. století glosuje autor díky četným digresím i meziválečnou a poválečnou atmosféru v české kultuře a nakladatelském podnikání.

🔦 Vladimír Hulpach (1935), nakladatelský redaktor, editor a překladatel, se prosadil zejména jako citlivý adaptátor Shakespeara, evropských hrdinských eposů (*Meč a píseň*, *Příběhy Kruhového stolu*) a světového (*Návrat opeřeného hada*, *Indiánské pohádky*) i domácího folkloru (*Pohádkové vandrování po Čechách*, 1992 zapsáno na Čestnou listinu IBBY). S Burianem spolupracoval na *Indiánských příbězích* (1979). Vedle vlastní tvorby (*O kumburské Meluzíně*, *O dvou sestrách a noční květině*) významně udržuje tradici uměleckonaučné literatury (*Velká kniha dopravy*, *Pravěká příroda*).

🔦 Zdeněk Burian (1905–1981) – viz medailon na straně 41

The painter whose visions of the prehistoric world and wilderness on the other side of the planet are beloved by four generations of the youngest readers comes back to life as a “child prodigy”, imbued with the natural gift to materialise adventurous dreams into reality, in a book written by an experienced populariser. Besides portraying the life of the most distinctive loner among 20th century Czech illustrators, the author uses numerous digressions to comment on the situation in Czech culture and publishing business between the two wars and in the aftermath of WWII.

🔦 Vladimír Hulpach (1935), publishing editor and translator. He has made his most notable mark as a sensitive adapter of Shakespeare, the heroic epic stories of Europe (*The Sword and the Song*, *The Tales of the Round Table*) and the world (*The Return of the Feathered Snake*, *The Indian Fairy-Tales*) and domestic folklore (*The Fairy-Tale Journeying Around Bohemia*, 1992 entered on the IBBY Honour List). He co-operated with Burian on *The Indian Tales* (1979). Beside his own work (*The Wailing Wind of Kumburk*, *The Two Sisters and the Night Flower*), he also significantly contributes to the tradition of art educational literature (*The Great Book of Transport*, *The Prehistoric Nature*).

🔦 Zdeněk Burian (1905–1981) – see profile on page 41

Alena Ježková: Karel IV. (Charles IV)

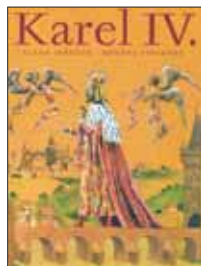
ilustrovala/illustrated by Renata Fučíková, vydal/published by Práh, Praha 2005, 40 stran/pp., ISBN 80-7252-127-6

Přístupný portrét českého krále a římského císaře Karla IV. (1316–1378) shrnuje dětem mladšího školního věku život a odkaz nejváženějšího domácího panovníka a jednoho z nejvýznamnějších Evropanů 14. století. Vladař z dynastie Lucemburků je líčen i vyobrazován jako malý hoch, posléze jako vzdorovitý mladík a nakonec jako moudrý státník nadnárodního významu. Dramatický portrét doplňuje faktografická příloha.

Alena Ježková (1966) se soustřeďuje především na tvorbu pro děti a mládež. V posledních letech zaujala čtenáře i kritiky neotřelým pohledem na architekturu a legendy české metropole *Praha, babka měst* (2002). Kniha získala prémii Zlatá stuha a byla oceněna v soutěži SUK.

Renata Fučíková (1964) absolvovala pražskou VŠUP a zabývá se ilustrováním knih a časopisů pro děti. Působí v České sekci IBBY. Výtvarně doprovodila např. knihu *Pověst o Faustovi* (1991), Andersenovy *Pohádky* (1995) či *Pohádky* (1995) Oscara Wildea. Za ilustrace ke knize *Vyprávění ze Starého zákona* (1998) byla zapsána na Čestnou listinu IBBY, v roce 1999 získala 1. cenu na Bienále ilustrace v Teheránu. Je držitelkou několika Zlatých stuh.

This easy-to-read portrait of the Czech king and Roman emperor Charles IV (1316–1378) for junior-school children summarises the life and deeds of the most-respected of all domestic rulers and one of the most outstanding 14th century Europeans. The ruler from the House of Luxembourg is portrayed as a little boy, a rebellious youth and finally a wise statesman of international significance. The dramatic profile is accompanied by a factual supplement.

Alena Ježková (1966) specialises in works for children and young people. In recent years she drew the interest of readers and the public with her original look at the architecture and legends of the Czech capital *Prague, the Gran of All Cities* (2002). The book won the Golden Ribbon and was also awarded in the SUK competition.

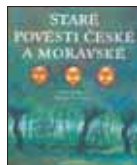
Renata Fučíková (1964) graduated from the Prague University of Industrial Design and specialises in illustrating books and children's magazines. She is also active in the IBBY Czech section. Her illustrations have appeared e.g. in the *Legend of Faust* (1991), Andersen's *Fairy Tales* (1995) and the *Fairy Tales* (1995) from Oscar Wilde. Her illustrations in the book *The Tales from the Old Testament* (1998) won her an entry on the IBBY Honour List and in 1999 she won the 1st prize at the Illustrations Biennial in Tehran. She is the winner of several Golden Ribbons.

Alena Ježková: Staré pověsti české a moravské (Old Czech and Moravian Legends)

ilustrovala/illustrated by Renata Fučíková, vydal/published by Albatros, Praha 2005, 144 stran/pp., ISBN 80-00-01733-4

Nové a tvůrčí zpracování nejstarších českých i moravských pověstí a legend je převyprávěno s důrazem na moderní jazyk i nejnovější poznatky z archeologických nálezů. Soubor zahrnuje nejen kanonické pověsti o praotci Čechovi či o založení přemyslovské dynastie, ale též legendy o životě historicky doložených Přemyslovců Bořivoje, sv.

This new and original look at the oldest Czech and Moravian legends is retold with emphasis on modern language and latest archaeological findings. Besides canonical tales about the Father Čech and the origins of the Premyslide dynasty, the collection also brings legends about the historically documents Premyslides – Bořivoj, St. Ludmila and St. Wenceslas. The fiction texts are

Ludmily či sv. Václava. Beletristické texty doplňují naučné glosy, komentující dobové realie.

✦ Alena Ježková (1966) – viz strana 28

✦ Renata Fučíková (1964) – viz strana 28

supplemented with educational commentaries on the characteristics of each period.

✦ Alena Ježková (1966) – see page 28

✦ Renata Fučíková (1964) – see page 28

Jitka Lněničková: Svět dětí (The World of Children)

ilustroval/illustrated by Jan Maget, vydal/published by Albatros, Praha 2005, 64 stran/pp., ISBN 80-00-01786-5

Publikace z ediční řady *Dějiny v obrazech* pozoruje všední svět a mentalitu dětí od pravěku až do současnosti. Autorka v krátkých glosách i rozsáhlejších výkladových textech sleduje dobové realie i konkrétní podobu tehdejší školní docházky, dostupnost hraček, praxi v zaměstnávání adolescentů a v neposlední řadě společenské postavení nejmladší generace v dané epoše.

✦ Jitka Lněničková (1960) vystudovala historii a specializuje se na dějiny českého sklářství. V rámci popularizačního projektu *Dějiny v obrazech* postupně dětem představila *České země v době baroka* (1994), *České země v době osvícenství*, *České země v době obrození* (obojí 1995) a *České země v době předbrežnové 1792–1848* (1999). Historii svého oboru zachytila mj. v práci *Spoutané paprsky* (2005).

✦ Jan Maget (1943) je vyhledávaným specialistou na detailní ilustraci, avšak nevyhýbá se ani doprovodu beletrie (ilustroval sbírku Emily Dickinsonové *Led a oheň*, 1987). Jeho tvůrčí záběr sahá od školních učebnic přes přírodovědná pojednání až po *Atlas biologie člověka* (2002). Vedle spolupráce na encyklopediích Jitky Lněničkové se podílel mj. i na doprovodu prací *Člověk a kůň* (1995) Zdeněk Mahlera, *Praha známá i neznámá* Milady Motlové či *Vládci českých zemí* (obě 2004) Jana Bauera.

This publication from the *History in Pictures* series looks at the everyday life and mentality of children from prehistory until the present. In short comments and longer explanations the author focuses on each period's characteristics as well as on its arrangements concerning school education, the availability of toys, the employment of adolescents and, last but not least, the position enjoyed of the youngest generation.

✦ Jitka Lněničková (1960) graduated in history and specialises in the history of Czech glassmaking. As part of the popularisation project *History in Pictures* she has already introduced children to the *Czech Lands in the Baroque Period* (1994), *The Czech Lands During Enlightenment*, *The Czech Lands During the National Revival* (both 1995) and *The Czech Lands in the pre-March Period 1792–1848* (1999). She also focuses on the history of her own profession e.g. in the book *The Confined Rays* (2005).

✦ Jan Maget (1943) is a sought-after expert in detail painting, who also specialises in literary illustration (his pictures accompany Emily Dickinson's collection *Ice and Fire*, 1987). His creative range spans from illustrations in school textbooks, through biological studies to the *Atlas of Human Biology* (2002). Besides co-operating on Jitka Lněničková's encyclopaedias, his pictures have also appeared e.g. in *The Man and the Horse* (1995) by Zdeněk Mahler, *The Known and Unknown Prague* by Milada Motlová and *The Rulers of the Czech Lands* (both 2004) by Jan Bauer.

Jiřina Marková & Anna Novotná: Opera nás baví (We Love Opera)

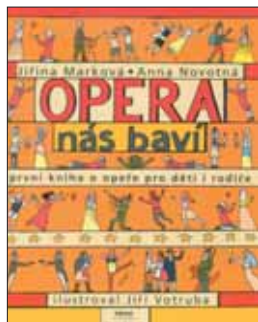
ilustroval/illustrated by Jiří Votruba, vydal/published by Práh/Národní divadlo, Praha 2005, 160 stran/pp. + CD 48' 09", ISBN 80-7252-121-7

Opera je slovo, po jehož vyřčení se oči běžného dospívajícího naplní v nejlepší případě posvátnou hrůzou. Upoutá-li však náročný žánr pozornost malého posluchače osvědčenými postupy české uměleckonaučné tradice a přidá-li k němu výstižnou ilustraci, ožívají před námi dobrodružnou formou nejen jednotlivá libreta, ale i realie ze zákulisí a příběhy slavných hudebních skladatelů. Procházku třiceti operními díly od českých klasiků, Verdiho, Bizeta nebo Wagnera až po atraktivní dětské opery z pera Hanse Krásky či Carla Orffa podbarvuje CD s nahrávkami nejznámějších árií.

🎵 Jiřina Marková (1957) se po absolutoriu zpěvu na pražské konzervatoři stala sólistkou Národního divadla. Vedle hlavních rolí v operách Dvořákových, Smetanových, Janáčkových, Verdiho či Nymanových jí pěvecké výkony vynesly hostování v newyorské Carnegie Hall, na festivalech v Remeši a Bayreuthu. Založila soukromou Školu hudby a zpěvu a vede soubor Dětská opera Praha. Anna Novotná (1959) absolvovala bohemistiku a psychologii na pražské FF UK a působí jako redaktorka a publicistka specializovaná na divadlo a balet. Autorsky se spolupodílela na publikaci *Enrique Buenaventura a nové kolumbijské divadlo* (1992) a na jazykových učebnicích *Czech for You* (1992) a *Bridging the Gap* (1994).

🎨 Jiří Votruba (1946) vystudoval Stavební fakultu ČVUT, ale cestovatelské zážitky ho záhy odvedly k malbě. Vedle 40 vlastních výstav se prosadil mj. v kolektivních projektech Tak daleko, tak blízko, Dokouřeno či Pravděpodobná malba a též jako autor animovaného filmu *Návrat zlaté ryбки* (1998). Kromě knižních a časopiseckých ilustrací charakteristických nadsázkou

When we say the word opera, the eyes of a normal adolescent become filled with awe – in the best of cases. If, however, such a complex genre catches the attention of a young listener through the use of the well-tried methods of the Czech art educational literature tradition combined with realistic illustrations, the adventure comes to life not only of the various librettos but also of the backstage details and stories featuring famous composers. The stroll through thirty opera works from classic Czech composers, Verdi, Bizet or Wagner, including the attractive children's operas by Hans Krása or Carl Orff, is accompanied by a CD featuring records of the best-known arias.

🎵 Jiřina Marková (1957) studied singing at the Prague Conservatory and later became a soloist at the National Theatre. Besides main roles in the operas of Dvořák, Smetana, Janáček, Verdi or Nyman, her singing talents enabled her to perform at the Carnegie Hall in New York, as well as at festivals in Rheims and Bayreuth. She established a private School of Music and Singing and leads the Children's Opera Praha choir. Anna Novotná (1959) graduated in Czech studies and psychology at the Charles University Arts Faculty and works as editor and journalist specialising in theatre and ballet. She co-authored the publication *Enrique Buenaventura and the New Colombian Theatre* (1992) and the language textbooks *Czech for You* (1992) and *Bridging the Gap* (1994).

🎨 Jiří Votruba (1946) graduated from the Construction Department of the Czech Technical University, but his travel experiences soon directed him towards painting. Besides 40 individual exhibitions he has also participated in the collective projects *So Far, So Close; Finished Smoking*, and *The Probable Painting* and is also the author of the animated film *The Return of the Gold Fish* (1998). Alongside book and magazine illustrations, whose characteristic features are hyperbole and the

a plnými barvami „neopop“ (Updike, Cortázar) působí i jako designér soustředěný na kulturní dějiny Prahy a klasickou hudbu, v níž se uplatnil jako festivalový výtvarník. Jeho plakát doprovázel českou účast na EXPO 2005 v Aichi.

full colours of “neopop” (Updike, Cortázar), Votruba is also a designer specialising in the cultural history of Prague and classical music, in which sphere he had worked as a festival designer. His poster was a part of the Czech Republic's participation in the 2005 EXPO in Aichi.

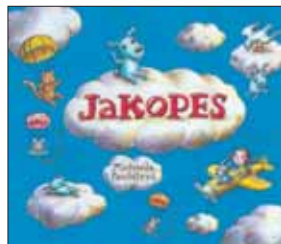
Michaela Pavlátová: Jakopes (Madeupdog)

ilustrovala autorka/illustrated by the author, vydal/published by Albatros, Praha 2005, 32 stran/pp., ISBN 80-00-01577-3

Úsměvná knížka je věnována trápení malé holčičky Fíny, která by strašně ráda měla pejska. Ve skutečném životě jí však není vytožené zvířátko dopřáno, a tak si ho vymyslí. S Jakopsem pak prožívá nejružnější snová dobrodružství, o která ji v nespoutané fantazii už nikdo nepřipraví.

+ Michaela Pavlátová (1961) vystudovala pražskou VŠUP, ateliér animovaného filmu, jemuž se také intenzivně věnuje. Její snímek *Řeči, řeči, řeči* (1991) byl nominován na cenu Oscar. Film *Repete* byl na Berlinale 1995 oceněn Zlatým medvědem v kategorii krátkých filmů. Kromě scénářů se věnuje i knižní ilustraci: doprovodila např. knihy Jaroslava Bočka *Kamarádi, uličníci a medvídek Chlup* (1988), *Valibuka* (1990) Vlasty Svobodové či *Esej o politickém harémismu* (1999) Mirka Vodrážky.

This amusing book describes the troubles of a little girl called Fína, who would very much like to have a dog. Because she is not allowed to have a pet in real life, she makes one up. With Madeupdog she embarks on a number of fantastic adventures that nobody can stop her from.

+ Michaela Pavlátová (1961) graduated from the Prague University of Industrial Design, animated film studio, in which sphere she is actively involved ever since. Her picture *Talk, talk, talk* (1991) was nominated for an

Oscar and her film *Repete* received the Gold Bear in the short films category at Berlinale 1995. Besides screenplays she also produces book illustrations: her pictures have appeared e.g. in Jaroslav Boček's book *Friends, Rascals and Hair the Bear* (1988), Vlasta Svobodová's *Valibuk* (1990) and *An Essay on Political Haremism* (1999) by Mirek Vodrážka.

Věra Provazníková: Heleme se! (Lookie Here!)

ilustrovala/illustrated by Olga Franzová, vydal/published by Knižní klub, Praha 2005, 48 stran/pp., ISBN 80-242-1182-3

Říkanky a básničky pro začínající školáky i děti předčtenářského věku se tematicky soustřeďují na základní pojmové okruhy. Verše se opírají o tradici české poezie pro děti druhé poloviny 20. století, ale odrážejí také ducha lidové tvorby. Třetí a stmelující charakteristikou knihy jsou žertovné slovní hříčky, obohacené pokusy o lexikální novotvary.

Rhymes and poems for junior-school and preschool children focusing on various groups of essential words. The verse is based on traditional Czech children's poetry of the second half of the 20th century, while at the same time reflecting folk creativity. The third and cementing characteristic feature of the book are its clever puns and attempts at creating neologisms.

✦ Věra Provazníková (1947) se věnuje tvorbě poezie, dramatických textů a pohádek, spolupracuje i s rozhlasem a televizí. Dětem jsou určeny např. její pohádky *Jak šlo vejce na houby* (1976) a *Koblížek – nafoukánek* (1978) či oblíbené soubory říkadel *Padla Madla do říkadla* (1979) a *Co krákalá vrána vráně* (2000). S Helenou Zmatlíkovou mj. vytvořila lepopřelo *Kozí pohádka* (1991).

✦ Olga Franzová (1944) absolvovala ateliér propagace a knižní grafiky na VŠUP, zabývá se knižní a časopiseckou ilustrací a také animovaným filmem. Během své třicetileté kariéry výtvarně doprovodila mj. knihy *Dobrou noc* (1975) Milana Navrátila, *Kam zmizela Aladinova lampa* (1981) Josefa Hanzlíka, *Kdy má pampeliška svátek* (1978) Michala Černíka nebo *Čáry máry fuč!* (2000) Pavla Gryma. Vyдалa rovněž autorskou knihu *Co je červené, co je modré* (1980).

✦ Věra Provazníková (1947) specialises in writing poetry, drama and fairy tales and has co-operated with both the radio and the television. In the past children have appreciated her fairy tales *How the Egg Went Mushroom-Picking* (1976) and *The Puffed-Up Doughnut* (1978), as well as the popular collections of rhymes *Time for Rhymes* (1979) and *One Crow to Another* (2000). She is the author, together with Helena Zmatlíková, of the folding book *The Goat Story* (1991).

✦ Olga Franzová (1944) graduated from the advertising and book graphic art studio at the University of Industrial Design and specialises in book and magazine illustrations and animated films. In the course of her thirty-year-long career her illustrations have appeared e.g. in the books *Good Night* (1975) by Milan Navrátil, *Where is the Lamp of Aladin?* (1981) by Josef Hanzlík, *The Birthday of a Dandelion* (1978) by Michal Černík and Pavel Grym's *Hocus Pocus Focus!* (2000). She is the author of the book *What Is Red, What is Blue* (1980).

Tereza Říčanová: Kozí knížka (The Goat Book)

ilustrovala autorka/illustrated by the author; vydal/published by Baobab, Bechyně 2005, 48 stran/pp., ISBN 80-80-903276-6-4

Koza je venkovské zvíře, jehož podobu si už dnes vybaví jen málo dětí z města. Jim i svým dětem vypráví autorka příběh kozy Lízy, která jednoho dne přijela k nim na statek a na začátku byla tak malinká, že jí stačila psí bouda. Co má „elegantní dáma se štíhlými kotníčky“ nejradši k snědku, co nám na oplátku dává dobrého, jak přijdou na svět kůzlátka a jak vypadají kozí bobky? Všechna tajemství se vyjasní v reportáži a obrázcích přímo z lůna přírody, které utváří poetika dětské kresby.

✦ + ✦ Tereza Říčanová (1974) absolvovala pražskou VŠUP v ateliéru Jiřího Šalamouna a žije na venkovském statku, kde se věnuje dětem, volné tvorbě a hospodářství. Kromě účasti v ko-

The goat is an animal of the countryside and not many children in the cities know what it looks like. It is to these as well as to her own children that the author tells the story of the goat named Liz, which one day arrived at their farm and was so tiny that she could at first live in a dog kennel. What does this “elegant lady with slim ankles” like to eat, what it is we get in return from her, how are lambs born and how do we recognize a goat dropping? All these mysteries will be revealed in the story and pictures from the very heart of nature, inspired by children's drawings.

✦ + ✦ Tereza Říčanová (1974) graduated from the Prague University of Industrial Design, Jiří Šalamoun's studio, and lives at a farm in the countryside, where she dedicates her time to her children, inde-

lektivních výstavách (Lesklé koule, Krajiny hranice) na sebe upozornila ilustracemi k pohádkám Josefa Štefana Kubína (1864–1965) *Baba nad čerta* (2000) a povídkám Etgara Kereta *Létající Santini* (2005).

pendent art work and farm work. Besides participating in collective exhibitions (Shiny Balls; Border Landscapes) her illustrations also appeared in Josef Štefan Kubín's (1864–1965) fairy tales *One Devil of a Hag* (2000) and Etgar Keret's short stories *The Flying Santini* (2005).

Martina Skala: *Strado & Varius a léčka Rudého abbé* (Strado & Varius & the Trap of the Red Priest)

ilustrovala autorka/illustrated by the author, vydalo/published by Brio, Praha 2005, 56 stran/pp., ISBN 80-86113-78-7

Nerozlučné přátelství housliček Strado a houslisty Varia, kteří k sobě patří už podle jména a jejichž soužití autorka zachycuje v jemných konturách směšnohrdinské nadsázky, pokračuje čtvrtou větou v říši hudby. Duo odjíždí na benátský karneval, kde má vystoupit u příležitosti narozenin zámožné opičky Faustiny. Očekávaný koncert je však trnem v oku houslím Antonia Vivaldiho alias Rudého abbé, jež unesou muzikanty na gondole pod záminkou výletu do Mekky všech houslí v Cremoně. Hotový thriller dell'arte v přišerí laguny! Ještě že barokní maestro složil *Čtvero nočních dob*, jehož tóny trosečníky zachrání.

✦ + ✦ Martina Skala (1958) vystudovala v Praze historii a scénografii. V roce 1983 emigrovala do Paříže, kde se podílela na výpravě filmů Romana Polaňského, Miloše Formana či Henriho Verneüle. Od roku 1996 působí v Kalifornii. Za knihu *Strado & Varius* (2002) získala výroční ceny Zlatá stuha, Suk i Magnesia Litera a 3. místo v soutěži Nejkrásnější české knihy 2002. Kniha *Strado & Varius aneb Setkání s Mozartem* (2003) byla zařazena do výběrové publikace Bílé vrány 2004, o rok později na ni navázal příběh *Strado & Varius ve škole Johanna Sebastiana Bacha*.

The inseparable friendship of the violin named Strado and the violinist named Varius, who, as their names suggest, are made for each other, is portrayed by the author in the gentle contours of mock-heroic hyperbole and continues with its fourth movement in the realm of music. The duo travels to the carnival in Venice, where it is to perform at the birthday of the wealthy monkey named Faustina. However, the violin belonging to Antonio Vivaldi alias the Red Priest is prepared to do anything to stop the awaited

concert and kidnaps the two musicians in a gondola under the pretext of taking them to the Mecca of all violins – Cremona. The thriller dell'arte in a gloomy lagoon is ready to begin! In the end it is the tones of the Baroque maestro's *The Four Seasons* that saves the two stranded musicians.

✦ + ✦ Martina Skala (1958) graduated in history and stage design in Prague. In 1983 she emigrated to Paris, where she co-operated on set designs for the films of Roman Polański, Miloš Forman or Henri Verneuil. Since 1996 she lives in California. Her book *Strado & Varius* (2002) has received the Golden Ribbon, Suk and Magnesia Litera annual awards and a 3rd place in the competition for the Most Beautiful Czech Books of 2002. The book *Strado & Varius Meet Mozart* (2003) was selected for publication in the White Ravens 2004, and was followed a year later by the story *Strado & Varius at the School of Johann Sebastian Bach*.

Martin & Lea Smrčkoví: Naši ptáci (Our Birds)

ilustroval/kolektiv/illustrated by the collective, vydal/published by Albatros, Praha 2005, 432 stran/pp., ISBN 80-00-01620-6

Ptáci provázejí člověka už odnepaměti a nepustili ho ani v časech, kdy města a velké lány navždy změnily tvář krajiny. Aby tito fascinující letci nezmizeli dětem z očí, podává jim dvojice renomovaných popularizátorů zoologie spolu s úvodem do ornitologie přehled více než 200 druhů českého ptactva. Opírá se při tom nejen o praktický formát minienyklopedické edice *Oko*, jejíž příručky lze snadno použít při pozorování v terénu, ale také o detailní ilustrace.

Lea Smrčková (1961) pracovala jako redaktorka časopisu *Pes, přítel člověka* a nyní působí v revuích *Náš miláček* a *Svět psů*. Její manžel Martin Smrček (1956) se jako zoolog dlouhodobě věnuje popularizaci přírody a její ochrany prostřednictvím textů i fotografií (časopisy *ABC*, *Náš miláček*). Společně vytvořili mj. publikace *Začínáme se zvířaty*, *Papoušci celého světa*, *Hraje-li se se zvířaty*, *Pes pro mně* apod.

kolektiv ve složení: Jan Hošek, Jaromír & Libuše Knotkovi, Pavel Procházka, Petr Urban.

Birds have accompanied man since ancient times and have stayed with him even when the cities and large fields changed the face of the landscape forever. To make sure that these fascinating flyers do not disappear from the children's sight, the two renowned zoology popularisers introduce their readers to some essential ornithology, along with an overview of over 200 species of Czech birds. Featuring detailed illustrations, the book

comes in the practical format of the series of mini encyclopaedias *Oko*, which can be easily consulted in the field.

Lea Smrčková (1961) worked as editor in the *Dog – Man's Best Friend* magazine and currently works in the magazines *Our Pet* and *The World of Dogs*. Her husband Martin Smrček (1956), a zoologist, has for many years been involved in the popularisation of nature and its preservation, both through texts and photographs (*ABC*, *Our Pet* magazines). Together they have created e.g. the publications *Starting with Animals*, *Parrots of the World*, *Playing with Animals*, *A Dog for Me* etc.

collective: Jan Hošek, Jaromír & Libuše Knotek, Pavel Procházka, Petr Urban.

Marek Šolmes Srazil: Pohádky do postýlky (Bedtime Stories)

ilustroval/illustrated by Dušislav Staněk, vydal/published by Dybbuk, Praha 2005, 64 stran/pp., ISBN 80-86862-05-4

Pětice krátkých pohádek je komponována jako jednoduché krátké příběhy, mnohdy bez jasné pointy. Poetický jazyk – ve své jednoduchosti rafinovaný – však souzní s atmosférou pohádek, kterou charakterizuje vlídnost, úsměvnost a obdiv k všedním radostem a netušeným zázrakům, které se rodí kdykoli, pokud se člověk jen malounko zasní.

The book's five fairy tales adopt a short and simple form, often without a discernable point. The poetic language with which they are told – cunning in its simplicity – is in harmony with the atmosphere of the stories, characterised by kindness, serenity and admiration for the everyday joys and unexpected miracles that are born even of the briefest of daydreams.

✦ Marek Šolmes Srazil (1973) patří v české literatuře pro děti a mládež k nastupující autorské generaci. V literární tvorbě úročí zkušenosti, jež získal při práci s dětmi v mateřských školách organizováním jejich hudebních a pohybových aktivit. Inscenuje s nimi nejen pohádky, ale i zhudebněná říkadla a básně.

✦ Dušislav Staněk (1964) je profesí textilní výtvarník, nyní se věnuje zejména reklamní grafice. Ve volných chvílích ilustruje především Šolmesovy pohádky.

✦ Marek Šolmes Srazil (1973) counts among the emerging generation of authors of Czech literature for children and young people. In his writing he draws inspiration from his work with children in kindergartens on music and movement activities. Together with the children he also stages fairy tales and rhymes and poems set to music.

✦ Dušislav Staněk (1964) is a professional textile artist and currently focuses mainly on graphic art in advertising. In his spare time he does illustration, mostly of Šolmes' stories.

Karel Šiktanc: Spadl buben do kedluben (The Hum of a Drum)

ilustroval/illustrated by Alois Mikulka, vydalo/published by Karolinum, Praha 2005, 72 stran/pp., ISBN 80-246-1076-0

Doplňek šestisvazkového Díla jednoho z nejvýraznějších českých básníků druhé poloviny 20. století představuje výbor z jeho tvorby pro nejmenší vesměs ze 60. let. Tři tucty Šiktancových říkadel jsou sice „pohádky chudé na řádky“, ale vynikají neobyčejnou zvukovou působivostí, pečlivou hláskovou instrumentací i ožívováním věcí, které dokládá autorovo poetické zaujetí rituálem všedního dne.

✦ Karel Šiktanc (1928) si po studiích pedagogiky zvolil dráhu novináře a nakladatelského redaktora (v letech 1961–1970 vedl nakladatelství Mladá fronta). Významná část jeho básnického díla (*Český orloj*, *Jak se trhá srdce*, *Utopených očí*, *Srdce svého nejez*) vyšla zprvu samizdatově. Po sametové revoluci krátce předsedal Obci spisovatelů a vedle editorské činnosti pokračoval ve vlastní tvorbě (*Ostrov Štvanice*, *Hrad Kost*, *Šarlat*, *Zimoviště*). Vedle překladů z ruštiny se prosadil i jako tvůrce rozhlasových a TV pohádek (*Svatební šaty*, *Svatojanský oheň*, *Pravda a lež*,

A supplement to the six volumes of the collected works of one of the most outstanding Czech poets of the latter half of the 20th century, this book presents a selection of Šiktanc's works for the youngest readers, mostly dating back to the 1960s. Even though the three-dozen rhymes represent “stories short in lines”, they are marked by a distinctive sound quality, careful speech-sound instrumentation and the breathing of life into things that testifies to the author's poetic interest in the everyday ritual.

✦ Karel Šiktanc (1928) graduated in pedagogy and later chose the career of a journalist and publishing editor (between 1961–1970 he was the director of the Mladá fronta publishing house). A significant part of the body of his poetic work (*The Czech Astronomical Clock*, *The Tearing Apart of the Heart*, *Da Eyes of the Da Drowned*, *Thou Shalt Not Eat Thy Heart*) was first published in the samizdat. After the Velvet Revolution he was for a short time the chairman of the Writers' Guild, continued to work as editor and to write (*The Hunting Island*, *Castle Named Bone*, *Scarlet*, *The Winter Habitat*). Besides

Duhová hora) a svěbytné vypravěčství potvrdil v *Královských pohádkách* (samizdat 1970, oficiálně 1994) a poté v pohádkách *O dobré a zlé moci* (2000).

✎ Alois Mikulka (1933) patří k nejosobitějším tvůrcům české autorské pohádky posledního půlstoletí, kterou dotváří svérázným výtvarným rukopisem. Mezi jeho nezaměnitelné projekty plně osvěžující komiky patří *Dvanáct usmívajících se ježibab* (1974), *Ježibaba, Pacička a zajáci* (1989), *Supermani, medvědi a trampové* (1990), *Karkulka v maskáčích* (2001) či *Lupiči a policajti* (2003). Byl odměněn Zlatou stuhou 2004 za dosavadní dílo na poli ilustrace pro děti a mládež.

translations from Russian Šiktanc is also the acclaimed author of radio and TV fairy tales (*The Wedding Dress*, *St. John's Fire*, *The Truth and the Lie*, *The Rainbow Mountain*) and has also employed his original narrative skills in the *Royal Fairy Tales* (samizdat 1970, officially 1994) and later in the storybook *On the Good and Evil Might* (2000).

✎ Alois Mikulka (1933) is one of the most original of Czech fairy-tale authors/illustrators of the past fifty years, with a highly original and easily recognisable style. His distinctive projects, filled with fresh comedy, include *The Twelve Smiling Witches* (1974), *The Witch, the Paw and the Rabbits* (1989), *Supermen, Bears and Hikers* (1990), *The Little Red Riding Hood in Camouflage* (2001) or *Cops and Robbers* (2003). He received the 2004 Golden Ribbon for his work in the sphere of illustrations for children and young people.

Petr Šmalec & kol./al.: Šmalcova abeceda (Šmalec's Alphabet)

ilustroval/illustrated by Petr Šmalec, vydal/published by Baobab, Bechyně 2005, 68 stran/pp., ISBN 80-903276-4-8

„Krásy světa v abecedním pořádku“ předvedli nejmenším v české literatuře naposledy Ondřej Sekora a Josef Lada. Zaujetí Petra Šmalce, jehož slova zhmotněná v akci „ilustruje básněmi“ trojice spolupracovníků, dalo vzniknout „slabikáři“ pro generaci dětí interaktivního věku, který si s proslulými vzory nijak nezadá. Kromě nápaditých veršů k procvičení každého ze tří desítek písmen české abecedy a závěrečného Člověče, nezlob se! obsahuje každá dvoustrana i hádanky, jež tříbí dobrý postřeh, logické uvažování a schopnost vyjádření.

✎ Kolektiv vedl Radek Malý (1977): vystudoval germanistiku a bohemistiku a kromě pedagogické praxe o sobě dává vědět jako básník a překladatel. Debutoval morgensternovskými hravou sbírkou *Lunovis* (2001) a za následující *Vraní zpěvy* (2002) obdržel Cenu Jiřího Ortena. Překládá poezii Georga Trakla, Ericha Kästnera, R. M. Rilka a Paula Celana, je též spoluautorem školních čítanek. Jeho nejnovější poezii shrnuje sbírka *Větrní*

“Wonders of the world in alphabetical order” were last presented to the youngest of Czech readers by Ondřej Sekora and Josef Lada. Petr Šmalec's enthusiasm – his words materialised in action are “illustrated by poems” from his three collaborators – gave rise to “a spelling book” for the generation of children from the interactive age, which stands comparison with its famous predecessors. Besides witty verse, serving to exercise each of the Czech alphabet's thirty letters, with a desk game at the very end, each double page includes puzzles that help develop observation skills, logical thinking and expression abilities.

✎ The collective was headed by Radek Malý (1977), who graduated in German and Czech studies. Besides his pedagogical work he also publishes poetry and translations. He debuted with a collection of Morgenstern-like playfulness entitled *The Hanging Moon* (2001) and the next book, *The Crow Songs* (2002), won him the Jiří Orten prize. He translates the poetry of Georg Trakl, Erich Kästner, R. M. Rilke and Paul Celan, and has co-authored various school readers. His latest

(2005). Dále spolupracovali Jiří Dvořák (viz strana 25) a Markéta Šimková (1977).

✦ Petr Šmalec (1974) absolvoval pražskou VŠUP v ateliéru Jiřího Šalamouna a věnuje se grafice, kresbě a low-tech filmům. Vedle účasti na kolektivních výstavách (Lesklé koule, Alfréd ve dvoře) zaujal ilustracemi ke Morgensternově sbírce *Ferda Páv fotograf* (2002).

poetry is included in the book *Of Wind* (2005). The other authors were Jiří Dvořák (see page 25) and Markéta Šimková (1977).

✦ Petr Šmalec (1974) graduated from the Prague University of Industrial Design, Jiří Šalamoun's studio, and specialises in graphic art, drawing and low-tech films. Besides participating in collective exhibitions (*Shiny Balls*, *Alfréd in the Courtyard*), he won recognition for his illustrations in Morgenstern's collection *Freddie Peacock: Photographer* (2002).

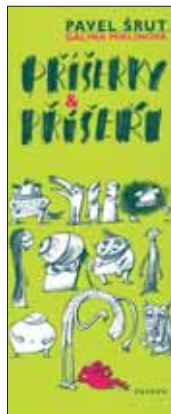
Pavel Šrut: Příšerky & příšeri (Monsters & Monstresses)

ilustrovala/illustrated by Galina Miklínová, vydala/published by Paseka, Praha 2005, 96 stran/pp., ISBN 80-7185-733-5

Když se „nesmysl smyslem naplněný“ stane „nesmyslem nádherně smysluplným“, je na světě poezie, kterou děti tolik milují. Jen pošetilci nechápou, proč Šrutovým „pidilidem“ pořád vrtá hlavou (nejlíp vrtákem), že je v mateřštině tolik nedorozumění. Každá řeč si přece žárlivě střeží, co je ostatním jazykům nesdělitelné, a schopnost poukazovat na ony nesrovnalosti si autor podržel až do „druhého dětství“. A tak se v jeho rozjívěných i melancholických říkankách vydávají vlastní jména i idiomy na toulky za doslovným významem a cestou potkávají slova urvaná ze řetězu, jež k sobě usilovně hledají druhého do páru. Vše se děje „neoficiálně“, zato s takovou touhou po krásě, že laik žasne a odborník se diví.

✦ Pavel Šrut (1940), laureát Ceny Jaroslava Seiferta 2000, patří k nejváženějším českým básníkům a jeho lyrický záběr zahrnuje i oblast písňových textů, fejetonistiky a neobyčejně hravé překlady děl pro děti (Carterová, Dahl, Lobel). Nonsenseové poezii se věnuje už od překladů anglických říkadel ve sbírce *Kočka v houslích* (1969). Pochopení pro nespoutanou fantazii pátrající v pokladnici jazyka uplatnil v oblasti prózy mj. ve folklorních výběrech *Kočí král* (1992),

When a “nonsense filled with sense” becomes “nonsense making fine sense”, poetry is born that children adore. Only the foolish cannot understand why Šrut’s “little people” keep trying to figure out (no matter how good at figures they are), why their mother tongue hides so many pitfalls. Every language guards all that cannot be communicated to any other language and it is precisely this ability to point out these incongruities that the author has retained all the way to his “second childhood”. In his sometimes funny sometimes melancholy rhymes names and idioms undergo a journey to find out their literal meaning and on their way they encounter various misplaced words, looking for another to form a pair. Although everything is somehow “unofficial” here, the longing for beauty makes the normal reader awe and the expert wonder.

✦ Pavel Šrut (1940), winner of the 2000 Jaroslav Seifert Prize, counts among leading Czech poets, with a wide array of talents, including the writing of lyrics, feuilletons and exceedingly playful translations of children's books (Carter, Dahl, Lobel). His interest in nonsense poetry dates back to his translations of English rhymes in the collection *The Cat in the Fiddle* (1969). He also put his understanding for unrestricted fantasy let loose in the treasury of the language to use in the sphere of prose, e.g. in the folklore anthologies *The Cat King* (1992), *Tiny*

Preček Tom, Dlouhán Tom a jiné velice americké pohádky (1993), Obr jménem Drobeček (1997) či Velká kniha českých pohádek (2002).

✿ Galina Miklínová (1970), která obdržela za animované filmy *Bajky ze zahrady* a *Biograf* Velkou cenu na festivalu v Minsku, patří k nejvýraznějším výtvarnicím generace třicátníků. Vedle doprovodu ke knize Polly Horvathové *Cirkus ve světě*, próze Navy Semelové *Učila jsem se létat* a k říkankám Milady Motlové *Hádej, co to je?* se její kresby prosadily v české mutaci příběhů Harryho Pottera. S Pavlem Šrutem spolupracuje už od pohádky *Parouček Pája* (2001). Výstižný doprovod Šrutovy sbírky *Veliký tůdle* (2003) a pohádkového cyklu *Verunka a kokosový dědek* (2004) se dočkal cen Zlatá stuha, resp. Nejkrásnější kniha roku.

Tom, Long Tom and Other Very American Fairy Tales (1993), *Tiny Tot the Giant* (1997) or *The Great Book of Czech Fairy Tales* (2002).

✿ Galina Miklínová (1970), whose animated films *Fables from the Garden* and *Cinema* have received the Main Award at the festival in Minsk, counts among the most distinctive illustrators of the thirty-something generation. Besides illustrations in Polly Horvath's book *When the Circus Came to Town*, Nava Semel's prose *I Learned to Fly* and Milada Motlová's rhymes *Guess What This Is?*, her drawings have appeared in the Czech version of the Harry Potter stories. Her collaboration with Pavel Šrut dates back to the fairy-tale book *Paulie the Spider* (2001). Her precision-driven illustrations in Šrut's collection *The Big Yuckitty* (2003) and the children's story cycle *Veronica and the Coconut Man* (2004) have been awarded with the Golden Ribbon and the Most Beautiful Book of the Year title, respectively.

Stanislava Zábrodská (editor): Gabriela Dubská dětem (Gabriela Dubská for Children)

ilustrovala/illustrated by Gabriela Dubská, vydal/published by Knižní klub, Praha 2005, 128 stran/pp., ISBN 80-242-1314-1

Přítečkyně a kolegyně Gabriely Dubské plní v „pásmu pohádkových příběhů a veršů“ slib, kterým chtěla u příležitosti významného životního jubilea této české ilustrátorské legendy druhé poloviny 20. století připomenout její tvůrčí vklad. Invenční výtvarnice se sice vydání knihy nedožila, ovšem pocta, jíž se jí touto knihou dostává, ji přibližuje metám nesmrtelnosti. Z mozaiky textů několika desítek českých autorů literatury pro děti a mládež současně vyplývá zjištění, že její talent měl štěstí na literární spolupracovníky nejvyšší úrovně.

✿ Stanislava Zábrodská (1951) pracovala dlouhá léta jako redaktorka a manažerka nakladatelství Albatros a zasloužila se o autorskoprávní zajištění celé řady překladových dětských titulů. Po angažmá v nakladatelství Olympia nyní působí v Knižním klubu.

Gabriela Dubská's friends and colleagues keep their promise and mark the anniversary and creative input of this legend of Czech illustration art of the second half of the 20th century in the form of a “sequence of fairy-tale stories and verse”. Although the innovative artist did not live to see the publication of the book, the tribute thus awarded to her moves her closer to immortality. The mosaic of texts written by several dozen Czech authors of literature for children and young people also manifests that her talent was lucky to have teamed up with literary collaborators of the highest merit.

✿ Stanislava Zábrodská (1951) had for many years worked as editor and manager of the Albatros publishing house and has secured copyright for a large number of translated children's titles. Having worked for some time in the Olympia publishing house, she is now active in Knižní klub.

✍ Gabriela Dubská (1915–2003) nejen graficky upravila na tři stovky titulů pro děti a mládež, ale zejména se prosadila jako ilustrátorka, designérka a animátorka. Mimoto se intenzivně věnovala i volné tvorbě. Z jejího rozsáhlého odkazu vynikají např. ilustrace knih Karla Konráda *Kočka, kočko, kočkatá!* (1963), Věry Adlové *Blues pro Alexandru* (1966), Z. K. Slabého *Tricet stříbrných klíčů* (1971) či Hany Doskočilové *Kudy chodí malý lev* (1972). Po celé Evropě se proslavila zejména díky hrdinům pohádky Václava Čtvrťky *O Makové panence a motýlu Emanuelovi* (1974), známým i z filmového zpracování.

✍ Gabriela Dubská (1915–2003) is the author of (not just) the graphic design of some 300 titles for children and young people. She has made an even more important mark as an illustrator, designer and animator. She was also actively involved in independent artistic work. The wealth of her artistic heritage includes such outstanding works as her illustrations in Karel Konrád's *Kitty, Kitty, You're So Pretty!* (1963), Věra Adlová's *Blues for Alexandra* (1966), Z. K. Slabý's *Thirty Silver Keys* (1971) or Hana Doskočilová's *The Path of the Small Lion* (1972). She gained Europe-wide recognition for her portrayal of the heroes of Václav Čtvrtek's fairy tale *The Poppy Fairy and Emanuel the Butterfly* (1974), also made into an animated film.

Jiří Žáček: Já a můj svět (Me and My World)

ilustroval/illustrated by Jiří Fixl, vydal/published by Albatros, Praha 2005, 76 stran/pp., ISBN 80-00-01519-6

Tematická encyklopedie určená předškolákům představuje v osmi oddílech základní témata věcného učení: pojmy a skutečnosti z okolí dítěte, rodinné vazby, nejdůležitější informace o lidském těle, o vzdělávání, normách chování ve škole, ale také informace o planetě Zemi, fenoménu času a lidských emocích.

✍ Jiří Žáček (1945), básník, textař a editor, spájí v poezii pro děti lyriku s nonsensovou ironií, didaxi s aforismem a epigramem. Hravou moderní linií žánru pomáhaly utvářet jeho sbírky *Ráno modřejší večera* (1970), *Aprílová škola* (1980), *Pro slepičí kvoč* (1986) či *Rýmy pro kočku a pod psa* (1987). Prosadil se také jako překladatel ze slovenštiny a francouzštiny a autor osobitých učebnic literární výchovy *Můj slabikář* (1992), *Moje první čítanka* (1993) a *Malý čtenář* (1994).

✍ Jiří Fixl (1950) vystudoval VŠUP, působí jako grafik, ilustrátor a výtvarný redaktor nakladatelství Albatros a časopisu *Mateřídouška*. Ilustroval mj. knihu *Všema čtyřma očima* (1972) Ale-

This thematic encyclopaedia for preschool children is divided into eight sections, in which it introduces the essential subjects of eternal learning: words and facts from the child's surroundings, family relationships, important information about the human body, education, behaviour standards at school, but also information about the planet Earth, the phenomenon of time and human emotions.

✍ Jiří Žáček (1945), poet, lyricist and editor. In his children's poetry he combines lyric verse with the irony of nonsense, dactilism with aphorism and epigrammatic art. His playful modern style has developed gradually in his collections *More Than Meets the I* (1970), *April Fool School* (1980), *And Why Not?* (1986) or *Rhyming Cats and Dogs* (1987). He also made his mark as a translator from Slovak and French and the author of the original literary textbooks *My Alphabet* (1992), *My First Reader* (1993) and *The Little Reader* (1994).

✍ Jiří Fixl (1950) graduated from the University of Industrial Design, works as a graphic artist, illustrator and artistic editor of the Albatros publishing house and the *Mateřídouška* magazine. His illus-

ny Vostré, *Dětské hračky* (1979) Pavla Šruta, *Jak namalovat ptáčka* (1984) Ivy Hercíkové, *Kaštan první třídy* (1988) Ilony Borské či *Janek a čert* (1989) Aleny Peisertové. V poslední době na sebe upozornil kresbami ke knize Miloše Kratochvila *Potkal kočkodán kočkonora* (2000) či doprovodem *Žáčkovy encyklopedie pro žáčky* (2002).

trations are featured e.g. in the book *With All Four Eyes* (1972) by Alena Vostrá, *Children's Toys* (1979) by Pavel Šrut, *How to Draw a Bird* (1984) by Iva Hercíková, *A First Class Chestnut* (1988) by Ilona Borská or Alena Peisertová's *Johnny and the Devil* (1989). In recent years he gained acclaim for his drawings in Miloš Kratochvil's book *The Orang-utan Meets the Lemon-utan* (2000) or Jiří Žáček's *Encyclopaedia for Schoolchildren* (2002).

Jiří Žáček: Na svatýho Dyndy (Holy Molly)

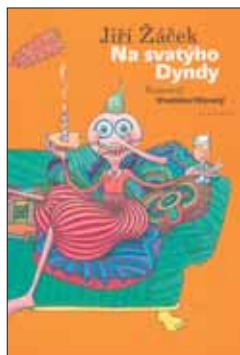
ilustroval/illustrated by Vratislav Hlavatý, vydal/published by Albatros, Praha 2005, 96 stran/pp., ISBN 80-00-01513-7

Výbor ze Žáčkových veršů, pohádek a bajek uspořádaný Šárkou Krejčovou podniká výlet do „světa na hraní“ v autorově fantazii, „kde se žije na plné pecky a člověk se nikdy nenudí, kde v nás zázraky života ještě budí úžas a touhu přijít všemu na kloub“. Suma čerstvého šedesátníka přináší to nejlepší, co básník a pohádkář za pětadvacet let plodného svádění své mateřštiny zanechal dětem i dalším věčným zvědavcům.

🔹 Jiří Žáček – viz strana 39

🔹 Vratislav Hlavatý (1934) absolvoval pražskou VŠUP v ateliéru Adolfa Hoffmeistera a věnuje se kreslenému humoru, malbě, ilustraci a filmu (*Tucet mých tatínků* v režii Eduarda Hofmana). Jeho ilustrace, tíhnoucí ke komické a fantastické poloze, doprovázejí mj. Kaverinovy *Přesýpací hodiny a jiné pohádky* (1967), *Pohádky* (1974) Jiřího Wolke-*ra*, *Cesty pana Knihy* (1980) Jana Brzechwy či hříčky *Kde bloudí velbloud?* (2003) Iva Štuky. Publikoval autorskou knihu *Hledejte barvy* (1973).

This selection from Žáček's verse, fairy tales and fables, edited by Šárka Krejčová, takes us on a journey through the “play world” of the author's fantasy, “where life is lived to the full and one never gets bored, where life's wonders are still looked at in awe and stir the longing to understand everything”. This *summa* from the author who has only recently turned sixty brings us the best of what the poet and storyteller has produced in the thirty-five years of prolific seduction of his mother tongue and passed on to children and anyone else who is curious enough.

🔹 Jiří Žáček – see page 39

🔹 Vratislav Hlavatý (1934) graduated from the Prague University of Industrial Design, Adolf Hoffmeister's studio, works as a cartoonist, painter, illustrator and filmmaker (*My Dozen Fathers* directed by Eduard Hofman). His illustrations, characteristic by comical and fantastic features, have, among other, appeared alongside Kaverin's *The Sand-Glass and Other Stories* (1967), Jiří Wolker's *Fairy Tales* (1974), *The Journeys of Mr. Book* (1980) by Jan Brzechwa and Ivo Štuka's playful *Do Camels Need Kennels?* (2003). He is also the author of the book *Look for Colours* (1973).

Muž, který oživil mamuta

Zdeněk Burian (11. února 1905 – 1. července 1981)

Íše jeho obrazů je plná lidí, zvířat i touhy, ačkoli jako velký samotář české knižní ilustrace 20. století stál vždy stranou všech uměleckých proudů, až mají někteří kritici potíže, smějí-li ho vůbec vpustit do českého výtvarného panteonu. Úctyhodných 14 000 kreseb a maleb Zdeňka Buriana, jehož nedávné 100. výročí narození si připomněly už tři generace okouzlených českých čtenářů, a zejména ohlas souměřitelný s dílem Jiřího Trnky nebo Josefa Lady však dokládá, že i víceméně izolovaný, zato vytrvalý jedinec může vytvořit svět ku potěše druhým. Svět fantazie zatoulané daleko v prostoru i čase a ohromující nejen autorovým záběrem a precizností, ale také prožitkem toho, co je „zjevně krásnější než skutečné“.

Ríká-li se, že jablko nepadá daleko od stromu, bylo v Burianově případě ještě důležitější dojít na dané místo poblíž jabloně. Přišel na svět v severomoravské Kopřivnici, ale víc než lomoz z místní slavné vagonky a automobilky ho vábilo sousední malebné městečko Štamberk a nad ním vrch Kotouč s jeskyní Šipkou, kde se našly jedny z nejzachovalejších pozůstatků pravěkého člověka. Spolu s četbou robinsonád a cestopisů živilo tajemné místo chlapcovu touhu po dobrodružství a roztáčelo kromě fantazie i tužky a štětec v jeho rukou, až tetičkám „srdce usedalo, jak ten klouček kreslí“. Talent chlapce z rozpadající se rodiny byl k nepřehlédnutí – jenže vzhledem k finanční situaci znásobené živořením za první světové války nebyla šance, že by ho mohl kultivovat. Teprve učitel Adolf Pítr-Bartoň dokázal

The Man Who Breathed Life into Mammoths

Zdeněk Burian (11 February 1905 – 1 July 1981)

Besides people and animals, his pictures are also inhabited with desire, although this great solitary figure of 20th century Czech book illustration would always stand aside from all the artistic movements, even to the extent of making some critics reluctant to grant him his place in the Czech artistic Pantheon. Zdeněk Burian, whose 100th birth anniversary has recently been fondly remembered by three loving generations of Czech readers, has left us with a prolific body of work, consisting of some 14,000 drawings and paintings, whose acclaim can only be compared with the works by Jiří Trnka or Josef Lada. This goes to prove that even a more or less isolated individual, who is gifted with persistence, can create a world to be enjoyed by others – a world of fantasy, wandering in both space and time, astonishing not only for the author's scope and precision but also for

the experience, which is “clearly more beautiful than it is real”.

There is a Czech saying that an apple never falls far away from the apple tree. In Burian's case, however, it was all the more important to walk the distance to the place near the apple tree. He was born in the North Moravian town of Kopřivnice but rather than by the noise of the town's renowned carriage and automobile works he found himself drawn towards the picturesque

Doprovod k Lovcům mamutů (1932) Eduarda Štorch je na samém počátku Burianovy snahy zhmotnit před čtenáři prehistorický svět.

The pictures that appeared alongside Eduard Štorch's The Mammoth Hunters (1932) stand at the very beginning of Burian's efforts to materialise for the readers the prehistoric world.

© Zdeněk Burian, dědicové/heirs
– Repro archiv/archive

a k trampování v okolí Prahy, při kterém sdílel s továrními dělníky lásku k přírodě, což spolu s existenčními starostmi prohloubilo jeho osamění ve školním ateliéru. K tomu se přidávaly neustálé dopisy od labilní matky, která si ho nemohla dovolit držet na studiích. Příběh měl však šťastný konec díky památnému dni v září 1921, kdy mladík začal obcházet knihkupce s prosbou, zda by si nemohl přivydělat nějakou reklamou. Od začínajících vydavatelů, kteří docenili význam vzhledné ilustrace, obdržel první zakázku: 16 kvašů k Stevensonovým *Dobro-*

Zdenkovu matku přimět k tomu, aby ho posílala alespoň na pražskou Uměleckoprůmyslovou školu, přestože ta byla v očích mnohých odborníků pouhým „učilištěm“ pro nájemné kumštýře. Zásahem známého akvarelisty Jana Gothy a grafika Maxe Švabinského se však sotva čtrnáctiletý Zdeněk nakonec dostal až před komisi pražské Akademie, kterou ohromil natolik, že byl jako „zázračné dítě“ přijat, a to přímo do druhého ročníku.

Byl však příliš mladý a plachý na debaty a příliš nemajetný na tříbení ducha po lokálech, takže tvůrčí kvas mladého Československa a štěpení do jednotlivých uměleckých družin české moderny (Osma, Tvrdošijní apod.) ho na Akademii ponechalo chladným. Introvertní povaha zaváděla jeho skicák spíš do zoo

neighbouring little town of Štramberk with the Kotouč hill above it and the cave called Šipka, in which some of the best preserved remains of the primeval man had been found. Combined with the reading of desert-island romances and travel stories, the mysterious location kindled up the young boy's longing for adventure and set in motion not only his fantasy but also the pencils and brushes in his hands, making the “hearts of the old ladies from the village smile over the little boy's drawing skills”. That the boy from the disintegrating family had talent was beyond doubt – the family's financial situation, however, worsened by the effects of WWI, gave little hope of its further cultivation. It took the teacher Adolf Pítr-Bartoň to persuade Zdeněk's mother to send the boy at least to the Prague School of Industrial Design, back in those days considered by many experts as little more than a mere “training ground” for contract artisans. However, through the intervention of the well-known water-colourist Jan Goth and graphic artist Max Švabinský, the barely fourteen-year-old Zdeněk was eventually examined by the Prague Academy's committee. The “child prodigy” made such impression that he had not only been accepted as the school's student but was also allowed to skip the school's first year.

Zdeněk, however, was too young and shy to engage in discussions about art and too poor to be able to afford intellectual maturation in pubs, and while at the Academy he remained largely uninterested in the creative bustle of the young Czechoslovakia and the splitting up of the Czech modern art into various groups (Osma, Tvrdošijní, etc.). His introverted character made his sketchbook directed more towards the zoo and tramping around Prague, which enabled him to share his love of nature with factory workers – in combination with existential difficulties this made him even more estranged from the school's studio. The situation was made even worse by the incessant flow of letters from his mentally unstable mother, who could no longer afford to support him in his studies. However, there was a happy ending to the story, which started to unfold one September

Ilustracemi (1938) k Verneovu románu 20 000 mil pod mořem vyzdobila Burianova spolupráce s J. R. Vilímkem.

The illustrations (1938) in Verne's novel 20 000 Leagues Under the Sea appeared at the zenith of Burian's co-operation with the J. R. Vilímek's publishing house.

© Zdeněk Burian, dědicové/heirs
– Repro archiv/archive

družstvím Davida Balfoura. Osvědčil se, a tak přišly další. Burian vbrzku odešel z AVU, stal se soběstačným – a jeho ilustrátorských počínů i drobnějších kreací v listu *Národní politika* si záhy všiml Stanislav Nikolau, vydavatel časopisu *Širým světem* (s touto českou obdobou *National Geographic* pak spolupracoval Burian až do konce druhé světové války). Od roku 1925 se pak datuje Burianova spolupráce s tehdejší Mekku české dětské literatury, pražským nakladatelstvím Josef Richard Vilímek.

Spojení s Vilímkovou firmou, jejíž nabitý ediční plán mezi válkami sledoval každý dospívající český dobrodruh, vyneslo mladému ilustrátorovi zakázky, o nichž snil ne jeden jeho starší kolega. Burian byl tehdy výtvarným partnerem

překladů Emila Zoly, Alexandra Dumase st. a nakonec i Julesa Verna. Toulal se v duchu po cizích krajích s cestopisy N. M. Przevalského či zlatokopeckými romány J. F. Coopera a J. O. Curwooda – to vše za příslib, že zároveň pozvedne výtvarnou úroveň firemních časopisů *Humoristické listy*, *Malý čtenář* a *Dobrodružný svět*. V letech nakladatelské konjunktury, kdy občas nevěděl, kam dřív skočit, gradovala jeho charakteristická technika, zprvu černobílá kvaš: vodou rozmývaná kresba, kte-

day in 1921, when the young man began visiting booksellers, asking for a chance to earn some extra money for painting advertisements. He got his first job – 16 gouaches to accompany Stevenson's *David Balfour* – from a newly established publishing house, which appreciated the significance of quality illustrations. Burian proved himself competent and other jobs followed. After some time Burian had left the Fine Arts Academy and started earning himself a living. His illustrations and his smaller works published on the pages of the *Národní Politika* newspaper were soon noticed by Stanislav Nikolau, publisher of the *Širým světem* magazine (Burian co-operated with this Czech relative of *The National Geographic* until the end of WWII), and in 1925 Burian started his collaboration with the then centre of Czech children's literature, the Prague publisher Josef Richard Vilímek.

Burian's association with Vilímek, whose overflowing publishing scheme was, in the period between the two wars, closely followed by every Czech adventurer to be, won the young illustrator jobs which many of his senior colleagues could only dream of. Burian pictures accompanied translations of Emil Zola, Alexandre Dumas Sr. and eventually also Jules Verne. His mind was allowed to wander around strange landscapes with the travel books of N. M. Przevalsky and the gold-diggers novels of J. F. Cooper and J. O. Curwood – all this in exchange for the promise that he will at the same time help improve the overall artistry of the publisher's magazines *The Humour Herald*, *The Little Reader* and *The World of Adventure*. These years of the publishing boom, when Burian was often so busy he did not what to do first, also saw the emergence of his characteristic technique, originating from a black & white gouache: drawing diluted with water, which he had imbued with the mystical perfection of the chiaroscuro, and whose qualities were safeguarded by gravure, the Czech invention in the field of printing and design. It was not until 1933, however, when Burian had established contact with the Toužimský & Moravec publishing house, that the turn had come for Burian's best-loved authors Jack London or Karl May, and the travel books by Emil

rou dovedl až k mystické dokonalosti šerosvitu a jejíž kvality pojistil český polygrafický vynález – hlubotisk. Po navázání kontaktu s nakladatelstvím Toužimský & Moravec (od roku 1933) přišli ke slovu i Burianovi milovaní autoři Jack London či Karl May, cestopisy Emila Holuba, A. V. Friče, Emanuela Vráze a Františka Běhouneka, na poli schematického čtiva pak i bigglesovky W. E. Johnse či prvotina *Hoši od Bobří řeky* (1937) Jaroslava Foglara. Skutečný průlom do české knižní kultury znamenají však až jeho ilustrace k *Lovcům mamutů* (časopisecky 1918, knižně 1932) učitele dějepisu Eduarda Štorcha (1878–1956), jež tvoří východisko k Burianovým paleontologickým rekonstrukcím pořízeným ve spolupráci s docentem Univerzity Karlovy Josefem Augustou (1903–1968) a jejichž koncepce zásadně ovlivnila dokonce ještě filmové adaptace Štorchových próz na konci 70. let.

Po poválečném komunistickém puči vystavil nový režim v letech 1949–1953 zákaz svobodnému podnikání i v nakladatelské branži, což pro Buriana mimo jiné znamenalo na čas přizpůsobit svůj akční a důsledně apolitický výraz kolektivistické agitce. Skutečnost, že se před válkou podílel na ilustrování tzv. legionářské literatury, spolu s ignorancí výtvarných kritiků socialistického realismu pod ním v atmosféře „honu na čarodějnice“ rozhoupala židli. Podržel ho až Josef Augusta, s nímž Burian spolupracoval už v době německé okupace Československa např. na monografiích o pravěké přírodě *Zavátý život* (1941) a *Divý pravěk* (1942), jejichž propracovanost i „neárijská“ metodika byly údajně trnem v oku nacistickému protektoru von Neurathovi. Díky odezvě těchto děl v zahraničí se Burian v 50. letech udržel v pozici kmenového ilustrátora nového centralizovaného Státního nakladatelství dětské knihy (pozdějšího Albatrosu), kde vytvořil nejen ilustrace k prózám Rudyarda Kiplinga, Arthura Ransoma, Breta Harta či Harriet Beecher-Stoweové, ale motivován rostoucím zájmem o pravěk, povzbuzeným tou do-

Holub, A. V. Frič, Emanuel Vráz and František Běhounek. These also included, in the sphere of the more schematic reading, the Biggles books by W. E. Johns and Jaroslav Foglar's debut *The Boys from the Beaver River* (1937). Burian's real breakthrough in the Czech book culture came with his illustrations in *The Mammoth Hunters* (published in magazine form in 1918 and as a book in 1932), written by history teacher Eduard Štorch (1878–1956). These illustrations represented the point of departure for Burian's paleontologic reconstructions, created in collaboration with the Charles University's senior lecturer Josef Augusta (1903–1968), whose concept bore decisive influence on the film adaptations of Štorch's proses even in the late 1970s.

Following the Communist coup after WWII, the new regime had – between 1949–1953 – outlawed independent business activity, among other also in the publishing sphere. Burian reacted by conforming his action style and distinctly apolitical form of expression for some time to collectivist agitation. In the “witch-hunt atmosphere”, however, his position was significantly weakened by the fact that before the war he had played part in illustrating what was known as legionnaire literature (soldiers of resistance during WWI), which combined with the ignorance of the critics of the period of Socialist Realism. The helping hand eventually came from Josef Augusta, with whom Burian had worked since the German occupation of Czechoslovakia. Their collaborations included, among other, the primeval nature

*Pozoruhodný doprovod (1948) k Poslednímu Mohykánovi J. F. Coopera pojal autor jako negatívni kresbu bělobou na černém podkladě. For his remarkable illustrations (1948) in J. F. Cooper's *The Last of the Mohicans* Burian used negative white paint illustrations set against black background.*

© Zdeněk Burian, dědicové/heirs
– Repro archiv/archive

Jednou z nejčastěji citovaných Burianových rekonstrukcí je Tvůrce Geometrické Venuše (1958).

One of Burian's most often quoted reconstructions is The Creator of the Geometric Venus (1958).

© Zdeněk Burian, dědicové/heirs
– Repro archiv/archive

kou a vědecky přesnou paleontologickou rekonstrukci“. Díky onomu zaujetí, jež si nijak nezadalo s pedanterií rekonstruuujícího specialisty, vznikly oceňované práce *Cesta za Adamem* (1969) Josefa Kleibla, *Velká kniha o pravěku* (1972) Zdeňka V. Špinara (1916), *Jak vznikl člověk* (1977) Vratislava Mazáka (1937–1987) nebo *Svět vymřelých zvířat* (1983) Bořivoje Záruby (1939). Věnoval se však také záznamům exotické fauny v monografii *Afrika – ráj a peklo zvířat* (1975), v níž zúročil spolupráci se zoologem Josefem Vágnerem, a potvrdil i „etnickou“ orientaci své pozdní volné tvorby (cykly *Země a lidé*, *Porobení a Obžalování*), zachycené v posmrtně publikované umělecké sumě *Otisový čas* (1997).

bou novátorskými filmy Karla Zemana, pracoval s Augustou rovněž na neméně úspěšných publikacích *Pravěký člověk* (1956), *Pravěcí ptáci a plazi* (1961), *Knihy mamutů* (1963) či *Ještěři pravěkých moří* (1964). Ty tvořily páteř českého knižního exportu a zasloužily se o to, že zejména v oblasti uměleckonaučné literatury figurovala čeština svého času na poli literatury pro děti a mládež jako sedmý nejpřekládanější jazyk světa.

Posledních dvacet let strávených v romantické krajině kolem Černošic u Prahy, jejichž okolí je přímo učebnicí geologie Země z dob siluru a devonu, se Burian ve spolupráci s dalšími autory či autorskými kolektivy snažil zdokonalit svou „umělec-

monographs *The Snowed-Up Life* (1941) and *Prehistoric Wonders* (1942), whose elaborate nature and “non-Aryan” methodics were reported to have offended the head of the Nazi protectorate von Neurath. The acclaim these works had won abroad helped Burian retain the position of one of the new centralised State Children's Books Publishing House's (the later Albatros) primary authors even in the 1950s. In this publishing house Burian had not only created illustrations for works by Rudyard Kipling, Arthur Ransom, Bret Hart or Harriet Beecher-Stowe, but, stimulated by the growing interest in prehistory, encouraged by the then innovative films from the director Karel Zeman, he teamed up with Augusta to work on the successful publications *The Primitive Man* (1956), *Prehistoric Birds and Reptiles* (1961), *The Mammoth Book* (1963) or *The Reptiles of the Prehistoric Seas* (1964). These eventually came to represent the backbone of the Czech book export and must be credited with the fact that, namely in the sphere of art educational literature, the Czech language was at one point the seventh most often translated language in the world as far as literature for children and young people was concerned.

Burian spent the last twenty years of his life in the romantic landscape surrounding the small town of Černošice near Prague, which reads almost like a textbook of the Earth's geology from the Silurian and Devonian era, during which time he worked – in cooperation with other authors and collectives of authors – on improving his “artistic and scientifically precise paleontological reconstruction”. It was thanks to this immersion, which could only be compared with the pedantry of a reconstruction specialist, that the acclaimed works *The Journey to Adam* (1969) by Josef Kleibl, *The Great Book of Prehistory* (1972) by Zdeněk V. Špinar (1916), *The Origins of Man* (1977) by Vratislav Mazák (1937–1987) or Bořivoj Záruba's (1939) *The World of Extinct Animals* (1983) were published. Burian also applied himself to recording exotic fauna in the monograph *Africa – Animals' Paradise and Hell* (1975), in which he put to use his collaboration with the zoologist Josef Vágner and confirmed the “ethnic” orientation of

Burianův medicinman Sedící býk po vítězné bitvě u Little Big Hornu z Indiánských příběhů (1979) Vladimíra Hulpacha.

Burian's medicine man, the Sitting Bull, after the victorious Battle of Little Big Horn from The Indian Tales (1979) by Vladimír Hulpach.

© Zdeněk Burian, dědicové/heirs
– Repro archiv/archive

boj vysokého s nízkým a balanc na hraně sentimentálního kýče nestojí nakonec v pozadí jeho odporu vůči modernímu umění a přesvědčení, že „pomocí realismu lze vyjádřit v podstatě vše“, když z umělcovy volné tvorby „čiší tak patetická neschopnost sebereflexe“. Buď jak buď, nikdo z kritiků však Burianovi ještě nikdy neupřel virtuozitu, s níž se věnoval svému životnímu tématu: romantickému dobrodružství zachycenému tak živě, že pro nás v čase dětství jeho obrazy symbolizovaly jednu z opor, že svět je přece báječné místo k narození.

Muž, jenž si vysnil jurský park i čtvrtohorní dobu ledovou dávno předtím, než masy upřely fascinovaný zrak na hollywoodské spektakly, je pro Čechy stvořitelem brontosaurů, tyranosaurů a mamutů, které vydoloval zpod vrstev ztraceného času a pohlédl jim zpříma do tváře. Nedá se sice zjednodušeně tvrdit, že by Burianův pohled na svět před desítkami milionů let – postupně představený celé Evropě – byl hlavní motivací současného zájmu planety o prehistorickou poetiku; jisté však je, že to o jeho malbách v českém prostředí platí přinejmenším stejně jako anglické opěvování vykopávek přírodovědce Richarda Owena. V roce 100. výročí umělcova narození, kdy jeho dílo přibližila rozsáhlá retrospektiva v Jízdnárně Pražského hradu, se mezi odbornou obcí vyskytly hlasy, zda začlenění Burianova geniálního talentu na triviální autory, onen dennodenní

his later work (the cycles *People and Countries*, *The Enslaved* and *The Accusation*), included in the posthumously published artistic summa *The Marks of Time* (1997).

The man who had dreamt up his Jurassic park and the quaternary Ice Age long before the masses set their fascinated eyes upon the Hollywood spectacles is for the Czech audiences the creator of the brontosaurus, tyrannosaurs and mammoths, which he had dug up from underneath the layers of forgotten time and looked them straight into the eye. It would be all too simplistic to claim that Burian's perspective of the world as it existed tens of millions of years ago – presented at various stages all around Europe – was the prime motivation for the planet's contemporary interest in prehistory; it is certain, however, that in the Czech environment this is true of his paintings at least to the same extent as it is true of the English praise for the biologist Richard Owen's excavations. In the year of the artist's 100th birth anniversary, when his work was displayed in a large retrospective at the Prague Castle Riding School, some members of the artistic circles have voiced their opinion that perhaps the focus of Burian's genius on trivial authors, the everyday struggle between the high and the low and balancing on the edge of sentimental kitsch might stand in the background of his resentment of modern art, his belief that “practically everything can be expressed through the use of realism“, and the fact that the artist's independent works „display such pathos-filled incapability of self-reflection“. Be it as it may, none of the critics so far has denied Burian's virtuosity, which he applied to his life-long subject: romantic adventure captured with such vividness, that in our childhood his paintings symbolised to us one of the good reasons to believe that the world is a fine place to be born into after all.

Oceněné osobnosti a díla roku 2004

Authors and Works Awarded in 2004

Následující přehled podává výčet autorů a knih s vřecením 2004, které loni porotci soutěže Zlatá stuha označili za nejhodnotnější díla české literatury pro děti a mládež v daném období, a současně s nimi i výčet tvůrčích počinů, jež se prosadily v příslušných kategoriích dalších významných literárních a výtvarných premií. V zestručněném zápisu za oceněnými tvůrci a tituly (podrobnější informace o nich uvádí naše loňské informatorium) následují v závorce vydavatelé vyznamenaných děl, jejichž adresy jsou rovněž zahrnuty do sekce *Kontakty*.

The following overview offers a list of authors and books that were published in 2004 and selected by last year's jury of the Golden Ribbon competition as the most outstanding works of Czech literature for children and young people in the given year, complemented by a list of creative achievements that have made their mark in the corresponding categories of other significant literary and artistic prizes. Each author and title entry (for more detailed information please see our last year's catalogue) is followed by the name of the publisher of the awarded work in brackets. Publishers addresses are featured in the *Contacts* section.

NEJKRÁSNEJŠÍ ČESKÉ KNIHY 2004/THE MOST BEAUTIFUL CZECH BOOKS OF 2004

Kategorie Literatura pro děti a mládež The Literature for Children and Young People Category

1. místo / 1st place – Ivan Diviš: *Říkadla a kecadla* / *Rhymes and Tittle-Tattles*, ilustrovala/illustrated by Markéta Šimková (Baobab)
2. místo / 2nd place – Jiří Černický: *O Sasance* / *About Anemone*, ilustroval autor/illustrated by the autor (Meander)

3. místo / 3rd place – Olga Černá: *Kouzelná baterka* / *The Magic Torch*, ilustrovala/illustrated by Michaela Kukovičová (Baobab)

Kategorie Cena za vynikající polygrafické zpracování The Outstanding Printing & Design Prize Category

2. místo / 2nd place – Pavel Šrut: *Verunka a kokoso-*

- vý dědek* / *Veronica and the Coconut Man*, ilustrovala/illustrated by Galina Miklínová (Brio)

Cena Sdružení českých umělců-grafiků Hollar: The Hollar Association of Czech Graphic Artists Award:

- Petr Sís: *Strom života* / *The Tree of Life*, ilustroval autor/illustrated by the author (Raketa)

MAGNESIA LITERA 2004

Kategorie Litera za knihu pro děti a mládež The Litera for a Book for Children and Young People

- Arnošt Goldflam: *Tatínek není k zahoeení* /

- Daddies Are Not to Be Sneered At*, ilustrovala/illustrated by Petra Goldflamová-Štětínová (Nakladatelství Andrej Štátný)

ZLATÁ STUHA 2004: SLOVESNÁ ČÁST/THE GOLDEN RIBBON 2004: WRITERS

Kategorie Beletrie pro děti

The Children's Fiction Category

- Iva Procházková: *Kryštofe, neblbni a slez dolů!* / *Chris, Don't Be Foolish and Come Down!* (Albatros)

Zvláštní cena poroty / Special jury prize:

- Ivan Diviš: *Ríkadla a kecadla* / *Rhymes and Tittle-Tattles* (Baobab)

Za mimořádný ediční počin /

Outstanding publishing achievement:

- Dagmar Urbánková: *Byl jednou jeden dům* / *Once Upon a House* (Baobab)

Kategorie Beletrie pro mládež

The Fiction for Young People Category

- Petra Braunová: *Česká služka aneb Byla jsem*

au-pair / *The Czech Maid or How I Was an Au Pair* (Albatros)

Kategorie Literatura a faktu a populárně naučná literatura pro děti

The Non-Fiction and Popular-Science Children's Literature Category

- Alena Vondrušková: *České zvyky a obyčeje* / *The Traditional Czech Customs* (Albatros)

Kategorie Literatura a faktu a populárně naučná literatura pro mládež

The Non-Fiction and Popular-Science Literature for Young People Category

- Vladimír Hulpach: *Století Zdenka Buriana* / *The Zdeněk Burian Century* (Knižní klub)

Kategorie Hodnotný překlad významných děl pro děti a mládež

The Fine Translation of Outstanding Works for Children and Young People Category

- Jarka Vrbová
za překlad knihy Josteina Gaardera *Dívka s pomeranči* / for her translation of Jostein Gaarder's *The Orange Girl* (Albatros)

Ocenění celoživotní tvůrčí práce

Lifetime Creative Achievement Award

- Jiří Havel
za přínos české poezii pro děti a mládež / for his contribution to Czech poetry for children and young people

ZLATÁ STUHA 2004: VÝTVARNÁ ČÁST/THE GOLDEN RIBBON 2004: ILLUSTRATORS

Kategorie Kniha pro nejmenší

The Book for the Youngest Readers Category

- Jitka Petrová
za ilustrace a typografii ke knize Jiřího Žáčka *V Tramtárii, tam je hej* / for her illustrations and graphic design of Jiří Žáček's book *All Is Well in Fiddlesticks!* (Albatros)

Kategorie Beletrie pro děti

The Children's Fiction Category

- Markéta Prachatická
za ilustrace ke knize *Popelka a další pohádky bratří Grimmů* / for her illustrations in *Cinderella and Other Stories from the Grimm Brothers* (Knižní klub)

Kategorie Literatura faktu a populárně naučná literatura pro děti a mládež

The Non-Fiction and Popular-Science Literature for Children and Young People Category

cena nebyla udělena / not awarded

Kategorie Krásná kniha pro děti a mládež jako celek

The Beautiful Book for Children and Young People General Category

- Olga Černá: *Kouzelná baterka* / *The Magic Hand Torch*, ilustrovala/illustrated by Markéta Šimková, grafická úprava/graphic design by Baobab (Baobab)

Ocenění celoživotní tvůrčí práce

Lifetime Creative Achievement Award

- Alois Mikulka
za dosavadní ilustrační tvorbu / for his body of illustration work

Zvláštní cena poroty / Special jury prize:

- Helena Zmatlíková in memoriam
za půvabné ilustrace, jež provázely dětstvím několik generací nejmenších čtenářů / for her enchanting illustrations that were a part of childhood for several generations of the youngest readers

Kontakty

Nakladatelství a vydavatelství zmiňovaná v textu/Publishing Houses Appearing in the Text

Albatros

Na Pankráci 30
CZ-140 00 Praha 4
T: +420 234 633 261
F: +420 234 633 262
E: albatros@bonton.cz
W: www.albatros.cz

Baobab

Klášteří 40
CZ-391 65 Bechyně
T: +420 775 121 918
E: baobab@volny.cz
W: www.baobab-books.net

Brio

Římská 19
CZ-120 00 Praha 2
T/F: +420 224 228 533
E: brio@briopublishing.cz
W: www.briopublishing.cz

Dybbuk

Sekaninova 12
CZ-128 00 Praha 2
T/F: +420 224 938 124
E: dybbuk@dybbuk.cz
W: www.dybbuk.cz

Karolinum

Ovocný trh 3-5
CZ-116 36 Praha 1
T: +420 224 491 276
F: +420 224 212 041
E: cupress@cuni.cz
W: www.cupress.cuni.cz

Knižní klub

c/o Euromedia Group
Nádražní 32
CZ-150 00 Praha 5
T: +420 296 536 111
F: +420 296 536 450
E: knizni.klub@euromedia.cz
W: www.knizniklub.cz

Meander

Zubatého 1
CZ-150 00 Praha 5
T: +420 257 324 232
F: +420 267 911 005
E: meander@volny.cz
W: www.meander.cz

Mladá fronta

Mezi Vodami 1952/5
CZ-143 00 Praha 4
T: +420 225 276 111
F: +420 225 276 202
E: info@mf.cz
W: www.mf.cz

Motto

Na Sypčině 12
CZ-147 00 Praha 4
T/F: +420 261 225 619
E: redakce@motto.cz
W: www.motto.cz

Nakladatelství Andrej Šťastný

Na Paloučku 304
CZ-252 45 Zvole u Prahy
T: +420 222 724 077
T: +420 257 761 450
E: andrejstastny@seznam.cz

nakladatelství
andrej šťastný

Národní divadlo

Národní 2
CZ-110 00 Praha 1
T: +420 224 901 450
F: +420 224 901 538
E: info@narodni-divadlo.cz
W: www.narodni-divadlo.cz

Contacts

Paseka

Chopinova 4
CZ-120 00 Praha 2
T: +420 222 710 750
F: +420 222 718 886
E: paseka@paseka.cz
W: www.paseka.cz

• PASEKA •

Práh

P. O. Box 46
CZ-158 00 Praha 5
T: +420 233 356 761
F: +420 233 356 762
E: prah@volny.cz
W: www.prah.cz

PRÁH

Raketa

c/o Labyrint
Box 52
Jablonecká 715
CZ-190 00 Praha 9
T/F: +420 224 922 422
E: labyrint@wo.cz
W: www.klub-raketa.com
W: www.labyrint.net/raketa

Oborové, muzejní a knihovnické instituce/Professional, Museum and Library Institutions

Ústav literatury pro mládež

(Youth Literature Institute)
c/o Pedagogická fakulta
Masarykovy univerzity v Brně
(c/o Masaryk University Brno –
Faculty of Pedagogy)
Poříčí 7
CZ-603 00 Brno
T: +420 543 129 270
F: +420 543 129 109
E: ladeni@jumbo.ped.muni.cz
W: www.ped.muni.cz

Česká sekce IBBY

(Czech Section of IBBY)
c/o Obec spisovatelů
Železná 18
CZ-111 21 Praha 1
T: +420 224 234 060
F: +420 224 216 106
E: obecspis@volny.cz

Sukova knihovna pro mládež

(Suk Library for Young People)
c/o Státní pedagogická knihovna
Komenského
(c/o Comenius State Pedagogical
Library)
Mikulandská 5
CZ-116 74 Praha 1
T: +420 224 930 096
F: +420 224 930 550
E: pujcovna@spkk.uiv.cz
W: www.spkk.cz

Památník národního písemnictví

(National Literary Memorial –
museum of Czech literature)
Strahovské nádvoří 1
T: +420 220 516 695
F: +420 220 517 277
W: www.pamatniknarodniho-
pismnictvi.cz

Národní knihovna České republiky

(National Library
of the Czech Republic)
Klementinum 190
CZ-110 01 Praha 1
T: +420 221 663 331
E: info@nkp.cz
W: www.nkp.cz

Moravská zemská knihovna

(Moravian Provincial Library)
Kounicova 65a
CZ-601 87 Brno
T: +420 541 646 111
E: mzk@mzk.cz
W: www.mzk.cz

Vědecká knihovna Olomouc

(Scientific Library Olomouc)
P. O. Box 197
Bezručova 2
CZ-771 77 Olomouc
T: +420 585 223 441
F: +420 585 220 615
E: library@vkol.cz
W: www.vkol.cz

Veletrh dětské knihy Liberec

Sdružení pro veletrhy dětské knihy
Masarykova 625/24
CZ-460 01 Liberec 1
T: +420 485 103 008
F: +420 482 710 293
E: info@veletrhdetskeknihy.cz
W: www.veletrhdetskeknihy.cz

Garanti a partneři publikace/Guarantors and Partners

Ministerstvo kultury České republiky (Ministry of Culture of the Czech Republic)

P. O. Box 214
Milady Horákové 139
CZ-160 41 Praha 6
T: +420 257 085 111
F: +420 224 318 155
E: minkult@mkcr.cz
W: www.mkcr.cz

Svět knihy, Ltd.

Fügenerovo náměstí 3
CZ-120 00 Praha 2
T: +420 224 498 234
F: +420 224 498 754
E: info@svetknihy.cz
W: www.svetknihy.cz

Obsah

Od mentorství k jedinečnému dobrodružství/ <i>From Moralising to an Incredible Adventure</i>	4
Dětské knihy roku 2005/ <i>Children's Book of the Year 2005</i>	20
Muž, který oživil mamuta (Zdeněk Burian)/ <i>The Man Who Breathed Life into Mammoths (Zdeněk Burian)</i>	41
Oceněné osobnosti a díla roku 2004/ <i>Authors and Works Awarded in 2004</i>	47
Kontakty/ <i>Contacts</i>	49

O autorech

Petr Matoušek (1968)

– novinář, editor a někdejší šéfredaktor týdeníku *Nové knihy*. Jeho promyšlené recenze a úvahy o dětské literatuře a angloamerickém románu se pravidelně objevují v největších českých denících *Mladá fronta Dnes*, *Právo* a *Hospodářské noviny* a na vlnách Českého rozhlasu. Je mj. autorem českých hesel encyklopedického projektu *Dětský lexikon* (2005) a editorem antologie soudobé britské prózy *Hedrábný maněštr* (2001, 2004).

– journalist, editor and former editor-in-chief of the *New Books* weekly. His insightful reviews and reflections on children's literature and the Anglo-American novel appear regularly in the leading Czech dailies *Mladá fronta Dnes*, *Právo* and *Hospodářské noviny* and in Czech Radio broadcasts. He is, among other, author of the Czech entries in the encyclopaedic project *The Children's Lexicon* (2005) and editor of the Czech anthology of contemporary British prose entitled *Corduroy of Silk* (2001, 2004).

Martin Reissner (1969)

– literární historik a publicista, šéfredaktor časopisu *Ladění* a viceprezident České sekce IBBY. Přednáší na Masarykově univerzitě v Brně a texty o kulturní teorii, výtvarném umění, literatuře a soudobém divadle zveřejňuje v řadě odborných periodik, v tisku a v Českém rozhlase. Je spolupracovníkem Portálu české literatury www.czlit.cz a autorem kompendií *Německá židovská literatura v českých zemích* a *Osvětská literatura*.

– literary historian and publicist, editor-in-chief of *The Tuning* magazine and vice-president of the Czech Section of the IBBY. He lectures at the Brno Masaryk University and his texts on cultural theory, fine art, literature and contemporary theatre are published in numerous professional periodicals, daily press and broadcasted by the Czech Radio. He is a contributor of the Czech Literature Portal www.czlit.cz and author of the *German Jewish Literature in the Czech Lands* and *The Literature of Enlightenment* compendia.

Martina Skala (1958)

– scenografka, historička a ilustrátorka. Po emigraci do Paříže roku 1983 spolupracovala s režiséry Milošem Formanem, Romanem Polańskim a Henrim Verneulem a architektem Pierrem Guffroyem. Nyní žije v Los Angeles a věnuje se volné tvorbě a knižní ilustraci. Její dosud čtyřdílný cyklus *Strado & Varius* (2002–2005) se dočkal všech českých literárních cen v oblasti dětské literatury, byl přeložen do pěti jazyků a zapsán do výběrové publikace Bílé vrány 2004. Její ilustrace dále doprovázejí autorské pohádky Magdaleny Wagnerové *Jableňák* a *Žabina & spol.*

– set designer, historian and illustrator. Having emigrated to Paris in 1983 she worked with the directors Miloš Forman, Roman Polański, Henri Verneuil and the architect Pierre Guffroy. She currently lives in Los Angeles and focuses on independent art and book illustrations. Her book cycle *Strado & Varius* (2002–2005) now consists of four volumes – it has won all the Czech literary prizes awarded for children's literature and has also been translated into five languages and included in the White Ravens 2004 selection. Her illustrations also appear in Magdalena Wagnerová's original children's stories *Appleton* and *Froggy & Co.*

Contents

About the Authors

Publikace Ministerstva kultury České republiky/
Publication of Ministry of Culture of the Czech Republic

Texty & redakce/Authors & Editors

Petr Matoušek & Martin Reissner

Ilustrace/Illustrations

Martina Skala

Anglický překlad/English translation

Lukáš Houdek

Sazba a typó/Layout

BM Typo

Vytiskla/Printed by

Tiskárna Protisk, spol. s r. o., Slavkov u Brna

Náklad/Number of printed copies

1,500

První vydání/First edition

Praha 2006

Neprodejné/Not for sale

ISBN 80-86310-57-4

